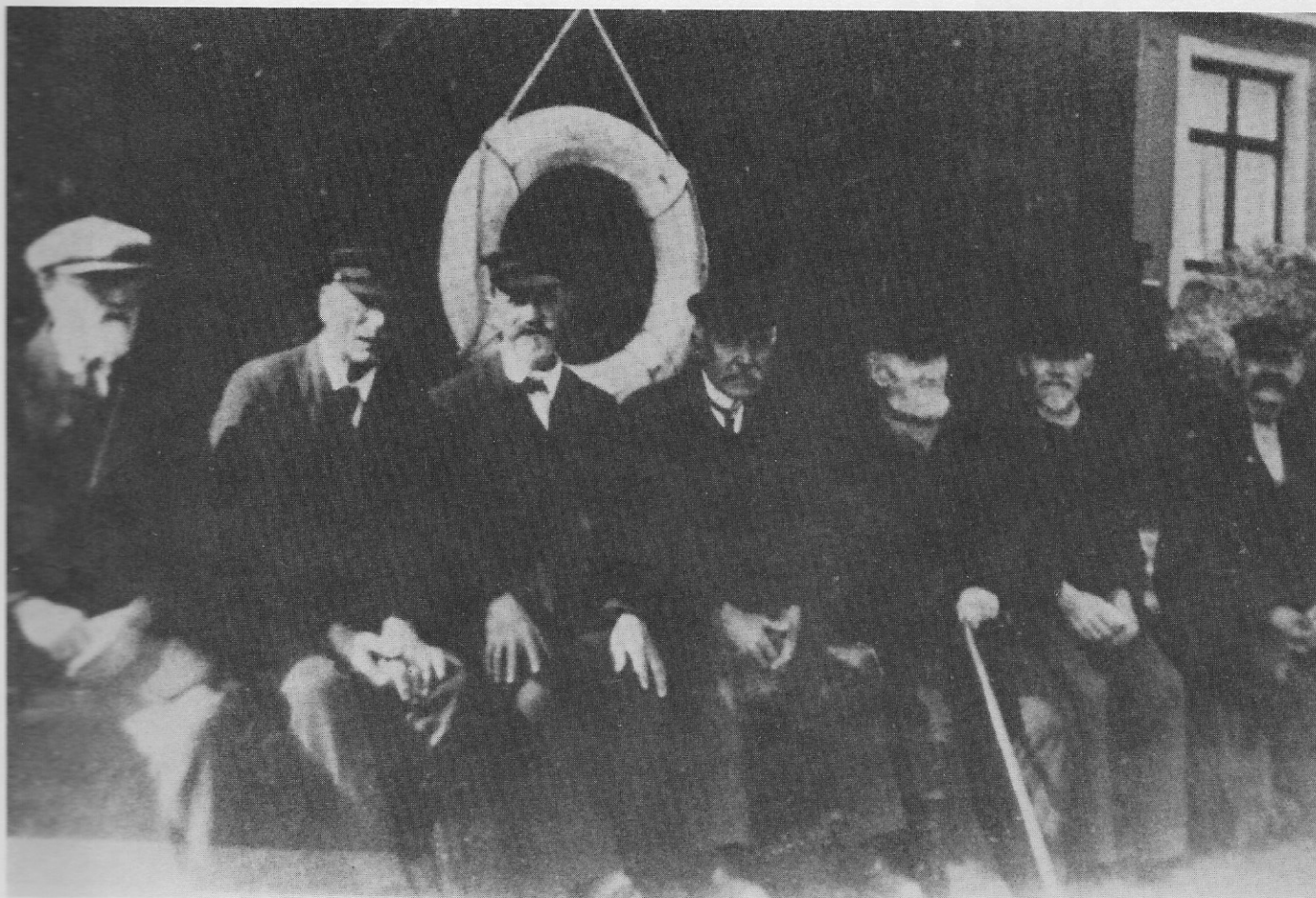

NYHAMNS BYALAG

1884 – 1984

F ö r o r d

För att celebrera 100-års jubiléet av Nyhamns Byalags bildande i sin nuvarande form samt tillkomsten av de äldsta bevarade stadgarna har denna lilla resumé av händelser vid och kring hamnen tillkommit. Den opretentiösa sammanställningen skall på intet vis ses som någon exakt historisk dokumentation utan fastmer som ett bevis på den uppskattning vi nutida medlemmar bör tillägna grundarna och tidigare medlemmar i byalaget.

Av tillgängliga handlingar och dokument framgår klart och tydligt att deras förtjänstfulla arbete och många gånger även strävsamma kamp mot både överhöghet och vädrets makter för såväl brödfödan som Nyhamn och dess hamn är all heder värd. Vad Nyhamns hamn varit idag utan en sådan fighteranda kan man endast spekulera i och hamnen är ju dock för många av oss Nyhamnsbor byns "hjärta och ursprung" trots den stora förändring samhället genomgått under senare tider.

Nyhamnsläge 1984-06-13

Hamnstyrelsen

Bo Grönvall, Hamnmästare
Sven Wessman, Vice hamnmästare
Åke Cronberg
Stig Pettersson
Sven Magneklint
Per-Olof Cederberg

Omslagsbild: "Ruffabänken" troligen på 1920-talet
från v. Nils Olsson, Sven Jönsson, Nils Cronberg,
Hans Peter Nilsson, Thin Jönsson, Alfred Thinsson
och Bernhard Svensson,

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	SID
NYHAMN UNDER 1700- OCH 1800-TALET	1
BYFOGDAR I NYHAMN	9
REFLEKTIONER ÖVER DE 100-ÅRIGA STADGARNA	10
BYORDNING FÖR NYHAMNS BY OCH FISKELÄGE	11
REKONSTRUKTION AV NYHAMN C:A 1890	20
STADGAR FÖR NYHAMNS BERGARELAG	21
SKEPPSBYGGERI I NYHAMN UNDER 1800-TALET SAMT NÅGRA SKUTOR OCH "STEAMBÅTAR" SOM HÖRT HEMMA HÄR	27
"HAVET GER OCH HAVET TAR"	32
MINNES- OCH INTERVJUANTECKNINGAR SAMT PLOCK UR GAMLA MÖTESPROTOKOLL	39
ÄLDRE SVENSKA SYSTEM FÖR MÅTT OCH VIKT	57

KÄLLFÖRTECKNING:

- "Bilder från Kullabygden" av Bert och Kirsten Knafve
- "Kullabygd" diverse årgångar utgiven av Kullens Hembygdsförening
- "Mölle-Kullen genom tiderna" del IV-VI av Anders W Mölleryd
- "Skånes kust" av Albert Eskeröd
- "Svenskt sjöfolk i krig o fred" band I
- Mötesprotokoll, karta m fl. handlingar i Byalagets samlingar
- Diverse tidningsartiklar

NYHAMN UNDER 1700- OCH 1800-talet

På den kuststräcka av Norre Fälad som förr benämndes Skidengera eller Skidengira byggdes år 1778 det första huset på den plats där sedermera Nyhamn skulle uppstå och växa ut till nutidens Nyhamnsläge. Huset uppfördes vid en liten vik av en Jöns Öfverberg som härstammade från Östra Ljungby. Tidigare hade Öfverberg bl a varit skomakare på Krapperups gård. Det var för att ägna sig åt fiske som han med sin hustru Lisa slog sig ned vid den lilla vik där Bräcke by allt sedan 1700-talets början haft en sk sillfiskeplats. Öfverbergs hus fick namnet Nyhamn vid den mantalsskrivning som hölls i Stubbarp på hösten 1778. Det nämnda huset blev länge den enda bebyggelsen, möjligen kan det också ha funnits något sk garnhus d v s en länga med ena långsidan öppen där fisknät hängdes till tork.

Först 1789 kom hus nr 2 och 1794 hus nr 3, vem som uppförde dessa är obekant, men i nr 2 bodde 1795 en änka vid namn Boel och i nr 3 en Anders Andersson.

Under de första fem åren av 1800-talet ökar husbeståndet betydligt så att år 1805 finns det 12 hus i byn. Hur bilden av den tidens Nyhamn kunde te sig för omvärlden skildras av reseskildraren J. C. Linnerhielm (1758-1829) som år 1803 passerar Nyhamn. Han beskriver det då som "ett stort fiskeläge, där en otrolig mängd sillgarn i flera rader hängde till tork". Allt enligt Albert Eskeröds "Skånes Kust".

Ett av de hus som tillkom under 1800-talets första år uppfördes av Jacob Cronberg som således är den förste Cronbergaren i Nyhamn. Han följs efter en del år av brodern Christian. En annan person med ett välkänt nyhamnsnamn är Pål Svensson Tambo, som även han under den här tidsperioden flyttar till Nyhamn och bygger hus där.

Den del av Norre Fälad där de första nyhamnarna slog sig ned existerade under 1700-talet och början av 1800-talet ännu inte som någon ekonomisk enhet, varför frågan uppstod om vem som gav dem rätt till att bygga och bo där. Vems var marken? Till vem skulle de betala landgille eller ränta? Dessa frågor blev aktuella de första åren på 1800-talet allt eftersom fler hus började byggas i Nyhamn. Både Krapperup och Kronan ville ha del av kakan och Krapperup ägde ju även flera gårdar som hade del i Norre Fälad.

År 1802 tar Krapperup upp landgille av 2 hus, nämligen de som innehades av tidigare nämnde Pål Svensson Tambo och det andra av en Rasmus Jönsson. Övriga hus meddelades i mantalslängden för 1804 ligga "på odelte fälads ägor".

Den 18 november 1812 ger "Konungens Resp. Befallningshafvande i Malmöhus län" ett utslag genom vilket samtliga fiskare på Nyhamns fiskeläge får tillstånd att begagna de av dem inkräktade och uppbyggda tomterna samt att fiskeläget blir ansett för en "Kongl. Majt:s och Kronans tillhörighet".

Så fick det nu inte förbli utan Kongl Majt och Rikets Kammare Collegium upphäver beslutet genom ett utslag den 15 oktober 1813. Vid Luggude härads vinterting den 15 februari 1814 prövas fallet ånyo på begäran av "Högvälborne Fru Friherrinnan Gyllenstierna född Kocken" genom en till rätten ställd ansökan daterad 31 december 1813 och undertecknad av

det befullmäktigade ombudet J. D. Sabelström. Utslag avkunnas den 19 mars 1814 och häradsrätten förklarar då att den del av Norre Fälad där Nyhamns fiskeläge är beläget utgörs av en samfällig mark i vilken såväl Krapperup med underlydande frälsehemman som åtskilliga kronoskatte och kronohemman hava laglig lott och del i.

Med anledning härav anser sig Häradsrätten inte kunna besluta något i varken ena eller andra riktningen förrän "laga delning" ägt rum och vunnit laga kraft.

Utan att någon klarhet således har vunnits i äganderättsförhållandena fortsätter Nyhamn att bebyggas. Fram till 1820 växer Nyhamn till att omfatta inte mindre än 20 hus.

Någon gång under den här tiden, 1810-1820, bygger Jöns Öfverberg nytt hus intill sitt gamla Nyhamn nr 1 och startar där krog och skomakeri-rörelse. Kanske är det fråga om det hus vars "stenor" (stenläggning) det fortfarande syns spår av på nuvarande hamnplanen intill flaggstången. Det huset kallades Kråghuset, men åtminstone för krogen har även namnet Vipan figureerat i de äldres berättelser.

Orsaken till den stora ökningen från 3 hus år 1800 till 20 hus år 1820 finns det inga klara belägg för. Är det den ovanligt rika tillgången på sill under dessa år och då särskilt åren 1809-1812 som är en av anledningarna till nybyggnationen?

År 1822 har Nyhamn 24 hushåll och bland dessa märks Jacob Cronberg med hustru och 4 barn på Nyhamn nr 2, Christian Cronberg med hustru och 3 barn på Nyhamn nr 13. Lisa Öfverberg, som blivit änka 1816, bor nu på nr 18 och en skeppare Jöns Möller har flyttat in i Nyhamn nr 1. Dessutom har det tillkommit några personer representerande andra yrken än fiskarnas och bland dessa märks uppsyningsman Sundgren, förre strandridare Lundh, husaren Peter Sjöberg och bödkaren (tunnbindare) Hörstedt som även har en gesäll.

Behovet av en tunnbindare i byn är av speciellt intresse då detta kan ge belägg för tesen om ett gott sillfiske under den här tiden. Tunnbindarens yrkeskunskap skulle således erfordras för att klara kaggtillverkningen så att de goda sillfångsterna kunde tillvaratas genom insaltning.

Det är också under de här åren som Nyhamns första riktiga "bro" (brygga) kommer till. Tidigare hade fiskarna troligtvis enbart använt sig av s k "kausar" i den lilla viken för förtöjning av sina båtar och landning av fångsterna.

År 1824 gör den kunglige befallningshavaren i Malmöhus län ett nytt försök att införa Nyhamn i Jordeboken under kronotitel. Även detta misslyckas då "Kongl. Majt:s och Rikets Kammare Collegium" i ett utslag daterat 18 juli 1825 helt går på Häradsrättens linje från 1814.

Inte förrän 27-29 juli 1831 kommer gränserna mellan krono- och frälsejord att dragas upp. Detta sker vid förrättning som dessa dagar hålles i Bräcke by av "Andre Landtmätare" G. von Hackwitz med anledning av bl a "skedda laga skiftesdelningar" inom markelaget. Kallade till mötet är personer från bl a Bräcke, Eleshult, Skättekärr och Väsby m fl byar, ja ända från Fleninge har en intressent infunnit sig. De hemman som lyder under Krapperups gård företrädes av "Herr Ingeniur Hellstrand".

"Från Fiskeläget Nyhamn infunno sig större delen af dem som bebo denna lägenhet och tillkännagofvo, att de anmodat herr häradshöfdingen Hammar att biträda dem, hvarför en så lydande fullmagt inlemnades. Fullmagt för innehafvaren att vi de tillfällen vår rätt kan vara ifråga om skifte, stängseldelning medmera som dermed äger gemenskap lagligen utföra och bevaka vår rätt och talan godkännande vi ombudets lagliga åtgärd, Tunneberga den 27 juli 1831.

Å Nyhamns Fiskeläges åboars vägnar

Jacob Cronberg	Nils Ryberg
Jöns Andersson	Anders Knave
Rasmus Jönsson	Johan Tambo
Christian Cronberg	Anders Svensson
Johannes Svensson	Anders Hansson
Nils Hansson	Jöns Olsson
Erick Fälstätt	Ola Andersson
Johan Johansson	Ola Svensson"

Sedan taxeringsprotokoll för bl a den mark som Nyhamns fiskeläge omfattade blivit uppläst inlämnade "Häradshöfding Hammar" ett anförande att tagas till förrättningsprotokollet.

Här nedan citeras detta anförande samt valda delar ur von Hackwitz's protokoll, vilket får tala för sig själv om hur det hela utvecklade sig för nyhamnarnas del.

"Såsom ombud för Nyhamns Invånare, fäster jag herr Landtmästarens och Gode människens uppmärksamhet på dessa mindre bemedlade medborgares rätt uti förevarande mål.

Det är åtminstone onekligt, att Kongl Majt och Kronan inom angränsande socknar äger en större mängd hemman och lägenheter, i och för hvilka kronan äger ostridig rätt till del i Strandmalen och de derpå uppförda fiskelägen, hvarför de ock erhållit upplåtelse eller städs mål å sina små tomter och lägenheter, hvilka för ingen del tåla hög afgift eller beskattning äfven om sjelfva fisket skulle lemna ovanlig afkastning.

De önska för ingen del att hindra herregårdsfiskarna eller tiondegifvarna.

Vid nu ifrågavarande enskiftesdelning blir det icke svårt för förrättningsmannen att lemna herremannen å Krapperups säteri tillräcklig andel uti stranden utan att Nyhamnåboarna rubbas uti sin besittning eller i något hänseende blifva beroende af Krapperups ägares eller Disponentens välbehag nu eller för framtiden.

Utän att behöfva rubba fiskarna i sin nuvarande ställning kan med all möjlig lätthet herr Förrättningsmannen tilldela Krapperupsägaren så mycket strandmal och oduglig jord, som han möjligen kan behöfva utan att ringaste någon rubbning erfordras af Nyhamns husmäns belägenhet, eller förändring från Krono till Frälse åboar.

Nyhamnsboarna hafva för ingen del att påminna därvid att Frälse, Kronoskatte eller Kronohemman bibehålles vid dess rättighet, som de hittills ägt till fiske uti hafvet utan må de gerne begagna äfven den brygga Nyhamnsboarna på egen bekostnad uppfört med tillhjälp af hemmansägare och innehafvare.

Efter uppläsandet häraf tillfrågade Förrättningsmannen om ombudet för Nyhamn Fiskeläges åboar kunde förete några afhandlingar, som styrka deras rätt till de hus och hagetorn som de nu innehafva hvartill svar lemnades, att inga fler behöfdes än hvad som dess anförande till protokollet upptager.

Herr Ingeniör Hellstrand företedde Kongl Majt:s och Rikets Kammar Kollegie utslag af den 18 juli 1825 Litt C. Tillika med Luggude Härad Rätts utslag af den 19 mars 1814, Litt D, hvilka handlingar styrka att Nyhamns åboar icke äga någon rätt till den jord de uppfördt hus på, hvarför han med anledning af det beslut som intaget uti 9§ af Conference protokollet är hållit uti Smedstorp den 22 oktober 1827 rörande delning af utmarken emellan Rågåkra, Smedstorp, Sjettekärr, Bräcke och Eleshults byar bestrider det af Herr Häradshöfdingen Hammar gjorda påståendet och begär att Krapperups Frälse hemman måtte efter dess hemmantal erhålla det emot Kronohemmanen som uti samfälligheten äro deltagande.

Förrättningsman tillika med Gode män finner med anledning af åberopade handlingar att Krapperups Frälsehemman vara berättigade en så stor jord af det område Nyhamn innehåller, som på dess hemmantal sig kan belöpa emot krono-åboarnas sammanräknade mantal, och kommer Läget derföre att bestämmas genom Lottkastning såvida ingen annan öfverenskommelse emellan krono och frälset kan träffas.

Efter uppläsande av denna § tillkännagaf Herr Häradshöfdingen Hammar missnöje emot det beslut Förrättningsmannen och Gode män lemnadt hvarföre han äger att vid Förrättningsens slut, samt Sextio /60/ dagar efter erhållen del af handlingarna inlemna dess besvär till Ordförande i Ägodelningsrätten inom detta härad."

I protokollets 18 § stadgas det sedan om gränsdragningen.

"Företogs till afgörande om delningen å Fiskeläget Nyhamn emellan Frälse och Kronoägarne, hvarom det enhälliga beslut fattades, att gränsen emellan Krono och Frälset blifver emellan de boder som Coopverd. Captenen Wiberg och Bengt Rud uppfördt, sträcker sig sedan i öster till vid vägen, hvilken den följer i norr till midt utför varande Brunn och vidare till Rågången och erhåller Kronet alla de ägor som äro belägna från denna gräns till Krapperups Rågång, med undantag af den mark härinom som icke blifvit taxerad hvilken blifvit afsatt till Grusafhämtning.

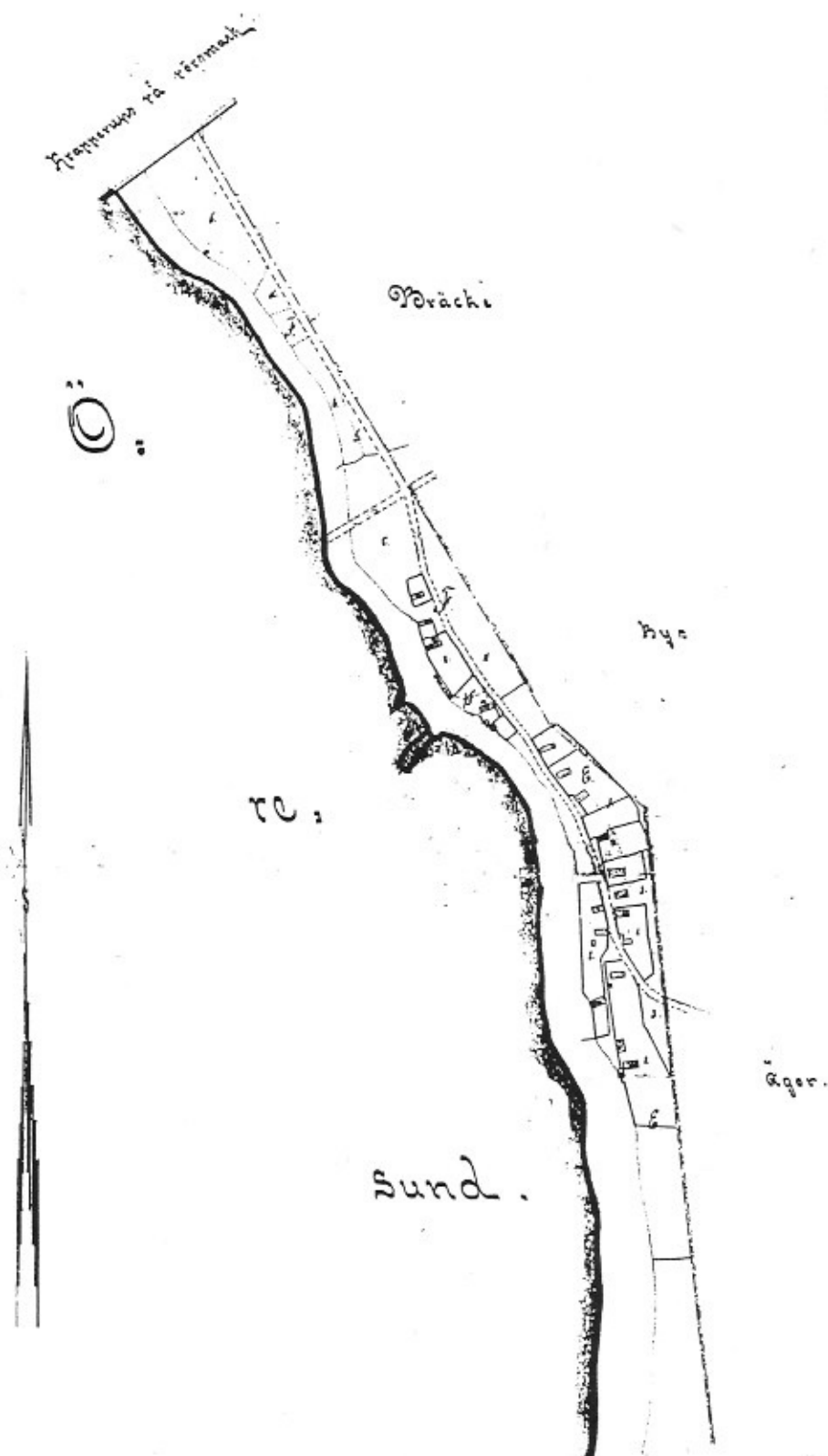
Frälsehemman erhålla således genom denna förening det öfriga af ägorne till Fiskeläge samt, utför södra ändan Två hundra alnars längd af den mark som till Skogsplantering blifvit afsatt. Skulle Frälse- eller Kronet icke erhålla sin fyllnad efter taxering inom dess nu bestämde skiften, så skall ersättning derföre tagas af den öfriga planteringsmarken.

Dessutom hafva delegarna öfverenskommit om följande:

1mo vid Bryggan till Nyhamn förbehålla sig jordeägarne, emot deltagande i dess underhållande, i den måten de idka sjöfart och fiske fri tillgång, och till förekommande af oreda i framtiden, förbjudes Byggnaders uppförande eller Mals afförande vid Bryggan, eller den för Båtars uppdragning afsatte jorden.

2° Vanliga vägen i genom läget bibehålles och fortfar åt Norr på korsande ställe öfver allmänningsjorden till Krapperups Sätergårds ägor till 10 alnars bredd."

Det finns ingenting som tyder på att ett överklagande har kommit till stånd varken i detta skede eller efter den avslutning av laga skiftesdelning som hålls på Krapperups gård den 21 december 1831. Nyhamnarna är således uppdelade i fräse- och kronoåboar och äganderättsförhållande kommer att till stora delar stå sig så långt in på 1900-talet.

Karta upprättad år 1831 av G. von Hackwitz.

Från 1831 kan också nämnas att koleran härjar och även lär hota Kullabygden. Ett rykte, som dessbättre visar sig vara falskt, förtäljer t.o.m. att den fruktade sjukdomen brutit ut i bl.a. Nyhamn. Av säkerhetsskäl förläggs militär till Krapperup för att förhindra orsbefolkningen från att ta kontakt med främmande fartyg och dess besättningar.

Från den här tiden berättas det också en sorglustig historia från Nyhamn som absolut inte kan anses spegla bilden av det dagliga umgängessättet vid vår hamn varken då eller nu för tiden. Det rör sig om en kontrovers mellan strandridaren Sundgren och en fiskare vid namn Krabbe. Den förre vill inhandla fisk, men erhåller istället en vad som på skånska kallas "lusing". Sundgren far iväg vilt hojtande men fångas in av en husar Zachov som placerar honom i en korg i den trygga förvisningen att karlen helt förlorat förståndet.

Vad som utlöste det hela förtäljer inte historien, men det hela slutar med rättegång vid Sjötullsrätten där det yrkas på dödsstraff för Krabbe. Han klarar sig dock eftersom Sundgren inte var i tjänst vid tillfället ifråga.

Den 3-4 oktober 1860 rasar en svår storm och en dansk fiskare, Anders Carlsen från Gilleleje, utför en storbragd som får ge honom en hedersplats i Nyhamns historia. Han lyckas nämligen med fara för eget liv att rädda 16 sillfiskare från Nyhamn under den här stormen. Som en ringa erkänsla för sitt mod tilldelas Carlsen 2 år efteråt en medalj "För berömliga gärningar".

Under 1840-talet började det byggas skutor av varierande storlek på stranden norr om Nyhamns brygga. Denna epok har summariskt beskrivits i ett separat avsnitt tillsammans med ett sammandrag över några av de segel- och ångfartyg som varit hemmahörande i Nyhamn.

Ungefär 1850 fanns det 30 hus i byn, varav en del var numrerade och andra inte. Den totala befolkningen rörde sig om något över 125 personer men endast hälften betalade skatt och de andra var skattefria av en eller annan anledning. Bland Nyhamnarna vid den här tiden märktes flera familjer Cronberg samt någon Tambo och här bodde också 2 kustvakter. Några av de företagssammaste, bland annat Cronbergare, hade skaffat sig mindre segelfartyg, jakter, för att kunna utöva handelsseglation.

Beträffande fisket och då kanske speciellt sillfisket var ju under den här aktuella tiden detta en god inkomstkälla för byns invånare och vid mitten av 1800-talet lär sillen åter ha gått till i riklig mängd. Detta har ju dock den konsekvensen att priset sjunker till en fjärdedel mot det normala så någon större inkomstökning har det nog inte resulterat i.

Vi tar så ett raskt kliv fram till 1880-talets Nyhamn som under tiden har fortsatt att växa. År 1884 den 13 juni antas så de i år jubilerande stadgarna att gälla för "Nyhamns by och Fiskeläge". Huruvida det tidigare funnits någon skriven eller oskriven "Byordning" går endast att spekulera i, men att någon form av by- och bärgarlag existerat även tidigare finns klara belägg för.

Samtidigt med stadgarna upprättas också ett förslag till taxa för hamnavgifter, som är avsedda att gälla från och med den 1 januari 1885. Här nedan skall nämnas endast några av de avgifter som skulle erläggas för att "användas till bryggans och hamnens underhåll eller förbättring".

Torra varor	per 5 kubikfot	1 öre
Bräder	per tolt	2 öre
Murtegel	per 1000 st	25 öre
Takspån	per 1000 st	1 öre
Ved	per famn	10 öre

En avgift på 50 öre skulle utgå på "skeppsinventarier eller skeppsbesättningar för varje särskildt sändning".

För större eller mindre fartyg vilka undergått mätning skall då de anlöper och avgår från hamnen erläggas "5 öre per tons" vid vardera tillfället.

Även Nyhamnsbåtarna skall "under sill- och rödspättefisket" betala 75 öre i avgift för "hvarje fisketid och slag" samt dessutom 1 krona för varje man ombord. För varje 100:de val ilandförd sill betalas 25 öre.

Befriade från avgifter är kronans fartyg eller sådan med last tillhörig kronan. Detsamma gäller även fartyg som återvänder på grund av storm eller skador samt fartyg "som tillhöra previligierade segelsällskap eller dykeribolag under förutsättning att de icke användes till förande av passagerare eller handelsgoods".

Vid minst 2 tillfällen, dels i augusti 1886 och dels i oktober 1887, passerar landets dåvarande konung, Oscar II, Nyhamn. Troligtvis är han då på väg till någon jakt som anordnas på Krapperup. Ett gammalt fotografi visar att Nyhamnarna vid ett sådant tillfälle rest en äreport uppe vid stora vägen mellan Höganäs och Mölle. På det gamla kortets baksida är noterat att det skulle vara från 1880 och "landsfadern" var ju säkert på Krapperup vid flera tillfällen än de tidigare nämnda. Kortet som är taget från nordost mot vad som förr av byborna kallades "Karlssons hörna", d.v.s. nuvarande korsningen väg 22/Brovägen, är intressant ur mer än en synpunkt.

Till exempel ser man att det tidigare legat ett korsvirkeshus i korsningens sydvästra hörn. Detta hus är sedan många år rivet och ersatt med den nu befintliga byggnaden. Huset till vänster finns kvar än idag om också i något ändrat skick och har numera adress Krapperupsvägen 111.

"Karlssons hörna"
c:a 1880

Ett annat foto även det från 1880-talet är taget nere vid hamnen och troligen i samband med iordningställande för det årets sillfiske. Kortet andas sådant liv och rörelse som idag väl endast upplevs i samband med de årliga festligheterna kring midsommar och i viss mån även vid nutidens sillfiske. Ingen av personerna på kortet har med säkerhet kunnat identifieras av de gamla. Mannen i plommonstop nere i en av båtarna och med ryggen mot kameran har dock sagts kunna vara en Horndahl. På kortet ser man också att huset omedelbart norr om hamnplanen vid den här tiden var betydligt längre än det nuvarande. Husförändringen lär ha skett efter den storbrand som rasade i Nyhamn 1895. Värt att observera är också pålverket för kajen som kan ge en uppfattning om hur "bron" tedde sig vid den här tiden.

Hamnmotiv
från 1887

Den 20 september 1895 rasade en svår brand i byn som då bestod av ungefär 100 hus. Här skall berättas något om den händelsen med utgångspunkt från ett gammalt tidningsurklipp samt vad de äldre i byn har haft att berätta.

Branden började vid halvtiotiden på förmiddagen i det hus som då innehades av byfogden Sven Tambo och nu har adress Brovägen 31. Det skulle ha varit barns lek med elden på husets vind som startade den förödande branden. En bidragande orsak till brandens stora spridning var säkerligen att många hus hade halm- eller spåntak varigenom elden lätt fick fäste och genom att hård nordvästlig vind rådde spreds brinnande spånor och halm snabbt söder ut genom byn.

Från Tambos hus fortsatte "den röde hanen" sitt härjningståg till de 2 närmast söder om liggande husen som innehades av Jöns Peter Cronbergs änka resp. Boel Andersdotter. Härfter hoppade den över åtskilliga hus för att åter ta ny fart i den bebyggelse som låg mellan nuvarande Stelegången-Kompassvägen och Rorsmansvägen. I detta område brändes sex hus ner och de tillhörde Cecilia Andersson, Jöns Peter Larsson, Nils Hanssons änka, Jöns Mauritzon, Jöns Johansson samt Brunnby kommun som här hade en småskola. Det var dock inte slut med detta, utan åtminstone ytterligare ett hus brände ner och det låg där nu cykelvägen på gamla banvallen korsar Lilla Skärsvägen.

Någon har berättat att deras föräldrar försökte rädda sitt bohag genom att bära ut det och placera det på säkert avstånd från den hotade bebyggelsen. En del blev säkert räddat härigenom men åtminstone i ett fall tog det fyr i sänglinnet som fanns i en s.k. utdragssoffa.

En annan sagesman har omtalat att så gott som allt byns manfolk skulle ha legat ute på sillfiske vid Anholt den här dagen. De möttes vid hemkomsten av den fruktansvärda anblicken av en svårt eldhärjad bebyggelse och flera av dem hade säkert även förlorat sina hem.

BYFOGDAR I NYHAMN

Då inga protokoll från bystämmor före 1904 har kunnat återfinnas är det inte möjligt att fastställa vilka som innehåft sysslan som byfogde före detta år. Klart är i varje fall att byfogden 1876 hette Jöns Cronberg och 1895 Sven Tambo. När handlanden Janne Cronberg blev byfogde har ej gått att kontrollera, men han var det fram till 1906. Hans efterföljare har varit:

1907-1908	Bengt Johnsson
1909	Nils Petter Lundh
1910-1917	Sven Tambo
1918	Anders Petter Lundh
1919	Gustaf Jönsson
1920	Nils Alfred Mauritzon/Nils Petter Lundh
1921	Nils Alfred Mauritzon
1922-1925	Jöns Petter Andersson
1926-1934	Alfred Thinsson
1935-1942	John B Cronberg
1943-1955	J A Alvborg
1956	John Pihl
1957-1959	Bror Andersson
1960-1966	Nils Johansson
1967-1977	Åke Cronberg
1978-1983	Bertil Cronberg
1984-	Bo Grönwall

Sanna Skepparhistorier.

Kanske med ett par glas för mycket inombords antrade en gammal kapten en kväll främre plattformen på en spårvagn. Om en stund möter man en spårvagn med två gröna ljus (grön linje). Kaptenen — i tron att han befinner sig ombord på sitt fartyg — hugger föraren i armen och ryter:

— Styrman, full fart och sänk den tusan f—n, som visar två gröna lanternor mitt i farvattnet.

Barken "Nyhamn" av Brantevik ligger i Hartlepool och provianterar. Knallen (konstapeln) står och väger en pott härsken talg, avsedd att smörja märsstängerna med.

— Ola! ropar han åt sturten. Tag hand om den här stängsmörjan.

Ola (som stammar): Al-rej-hejt.

En tid senare behöver knallen smörjan och frågar sturten efter stängsmörjan.

— Ste-heg-smörjan de-hen ha-har jag ste-he-hegt plä-hättar i!

REFLEKTIONER ÖVER DE 100-ÅRIGA STADGARNA

Från samma årtal som Byalagets äldsta stadgar, är också stadgarna för Nyhamns Bärgarelag. Då även de senare kan vara av visst intresse har också de medtagits trots att bärgarelaget är upplöst sedan ett antal år.

Medlemskap i Byalaget gav vid den tiden även rätt till medlemskap i bärgarelaget, men tydingen har också andra tillåtits ansluta sig till det senare. Antalet namnunderskrifter ger klart belägg för detta. Kanske rör det sig om markägare och/eller söner till byalagsmedlemmar som ger det större antalet "bärgare".

1884 års "Byordning för Nyhamns By och Fiskeläge" uppvisar i flera paragrafer stora likheter med den byordning från 1833 som upprättats för de under Krapperup lydande lägena Mölle, Arild och Lerhamn. Detta är kanske inget att förvånas över, då ju exempelvis problem med lössläppta kreatur och inhysning av främmande måste varit desamma i alla lägena. Paragraferna i Mölle, Arild och Lerhamns byordning är dock hållna betydligt strängare och är mera omfattande i sitt ordval, kanske beroende på Krapperups överhöghet över dessa byar.

Under årens lopp har en justering av vissa paragrafer i de ursprungliga stadgarna fått en något ändrad formulering och blivit mera anpassade till nya tiders krav.

Vad beträffar bärgarlagets stadgar så skrevs dessa om i samband med att en ombildning skedde av denna sammanslutning. De nya stadgarna är daterade den 28 januari 1918 och undertecknade av 46 personer. Under den nya benämningen Nyhamns och Nyhamnsläges Bergarelag har avtal då också träffats med Em. Z. Switzers Bjergnings Enterprise i Köpenhamn om att biträda detta bolag vid strandningstillfällen vid Nyhamn. Detta avtal kom sedan, kanske med smärre revideringar, att gälla ända fram till bärgarelagets upplösning någon gång under åren 1953-54. Några noterbara förändringar i de nya stadgarna, som bärgarelaget även låter trycka upp i Höganäs Nya Accidenstryckeri i ett litet häfte, avser dels en något annorlunda fördelning av bärgningslotterna och dels äger byalagsmedlemmar inte längre automatiskt medlemskap i bärgarelaget. I § 19 sägs dock att "Bortovarande medlemmar i Gamla Bergarelaget ega ätt vid första lägliga tillfälle inskrivas i Nya Bergarelaget".

På följande sidor återges avskrifter av de 1984 100-års jubilerande stadgarna.

Skizze

Byordning
för
Nyhamns By och Fiskläge

Förslag till Byordning för Nyhamns
 by och fiskeläge i Borvsty socken
 af Luggude härad.

§ 1.

Jämlevänsarne som bygga ut to
 inom Nyhamns by och fiskeläge beslutat
 samordt att förenas sig till ett byelag
 och antaga såsom byordning
 följande bestämmelser —

§ 2.

Personer till fyllda 20 års ålder hvarens
 fiskerirättshand eller sjöfarsandes välfröjdat
 mansperson som är född och bor i
 inom byens område ejas rätt att i
 byelaget inträda.

Yrskyttande personer med ofvannämnda
 kvalifikationer ejas jämvel samma rätt
 mot utläggande af en afgift för en
 gång till Bykassan, som till belopp
 vid bystämnans fastställes.

Inträde i byelaget kan Endast ske
 vid Ordinarie bystämnas och på dess
 skedd anordnan.

Den och en som sålunda inträder i
 byelaget underskrifver dervid denna by-
 ordning och förbindet sig derved att
 ställa sig densamma till efterrättelse.

§ 3.

Efter kallelse, på sätt härmedan sägs.

~~~~~

sammankallade byråets medlemmar å tide
 och ställe (inom byens område) som i kallelse
 utiäthas, i slutet af Januari månad hvarje
 år till allmän ordinär bystämma, till
 hvilken hvarje hvarmansande medlem som ej
 anonymt giltigt skäl för utblifvande är feligtig
 att vid 50 öres vite, som tillfaller bykassan,
 sig ineställa.

Vid denna bystämma företages val af
 byfogde för ingångna året och den honom
 såsom sådant tillkommande föresättningen
 bestämmas.

Vid samma tillfälle utses fyra stycken af
 byråets medlemmar den byfogden här
 att tillgodöra med vid sådana bestämda
 fattande som icke hinna underställas
 bystämmans afgörande.

Öf öfrigt förhandlas och beslutas vid
 bystämman om byråets gemensamma
 angelägenheter.

Vid anställande af val och då röstning
 sker ej hvarje medlem en röst.

Protokoll föras öfver fattade beslut och
 underskrifves af byfogden samt af tvänne
 vid tillfället valde jurister.

§ 4.

Extra bystämma kan af Byfogden
 sammankallas då han så nödigt finner,
 eller och, när tio byråets medlemmar sådant
 i skriftlig begäran med uppgift om den
 fråga som skall behandlas, till
 byfogden inlämnas.

Vid sålunda skriftligen begärd extra
 bystämmas kunna jemväl beslut fattas
 och ländas till efterrättelse då minst
 tjugo medlemmar om de utgöra pluralitet
 sådant beslut beträda.

I alla öfriga fall gäller enkel röstplu-
 ralitet, och vid lika rösttal, gäller
 den mening som byfogden beträder.

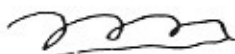
§ 5.

Kallelse till såväl bystämmas och
 sammantåndens som och samlingar till
 utförande af för bylaget gemensamma
 arbeten sker meddelat af byfogden utvänd
 budslista, hvarvid skriftligen uppgifves
 tide och rum samt såvidt ske kan
 ändamålet med samlingen.

Hverje medlem är förflyktad att
 ofördröjligen och utan ringaste uppsåt till
 till närmaste medlem, enligt den ordning
 som vid bystämmans fastställda fortokassa
 by budet, hvilket påtvekoradt af hverje
 medlem skall utaf den siste till
 samlingens medföras och till Byfogden
 aflämnas.

§ 6.

Till de för bylaget gemensamma
 arbeten som kunna vara beslutna eller
 af Byfogden på förhanden varande skäl
 anbefallda är kvar och en bymedlem,
 enligt § 2, skyldig att sig inställa och deri
 deltaga i den tur och ordning som
 upprättade tur och arbetslista utvisar.

samt ställa sig byfogdens, eller den han
i sitt ställe förordnat, befattningar och
anvisningar till efterrättelse.

Den medlem som vistas hemma men
som längre eller kortare tid utan
anordnans och tillåtelse utblifver från
dyligt arbete då hans tur är, skall
för hvarje gång och dag sådant sker
till byfogdens erläggas En krona.

Hvarje medlem som vistas på sjöresor
eller eljest har sådant förfall att
han icke kan inställa sig till arbete
då hans tur är, skall för hvarje sådan
gångens arbetsdag till bykassan erläggas
sjuttiofem öre.

Lygd godkände arbetsman må och för
använder sig inställa och utgöra den arbets=
skyldighet.

Pländ och vitsordad sjuklighet befriar
medlem från deltagande i arbeten och
erläggande af afgifter för utblifvande.

Da Byfogden finner att större repara-
tioner och annat arbete vid Bäckhamnen
eller Lastbryggan eller för bylagets gemens-
sammas väl i öfrigt är af nöden, bör han
framställa förslag derom vid årsstämmas
som har att deröver besluta.

Beslut om mindre förbättringar så kunna
jemväl fattas på extra bystämmas eller af
byfogden på förhanden varande stiel anbefallas
och utföras på ofvan stälgade sätt.

§ 8.

Ädä den vid byen befintliga fastbryggan och mindre fiskeläskammern är af Byhamns byemans anlagde, bekostade och underhållen samt för des näring af största sigel så bestämmas, till förskottmande af skador m.m. dessa, följande.

1. Å bryggan får ingen, last eller del deraf utan byfogdens särskilda tillåtelse quastliga utöfver Fyrtioåttas Timmar.
2. Med undantag af Fiskeläskamrar under fisketiden för hvilka intet hinder, utom vide särskilda af Byfogden bestämda fall, må göras, må dels ingen last lossen eller lastas vide annan plats på bryggan än som af byfogden eller hans ombud anvisas vide riste att varda på egen bekostnad förkalad dit, det byfogden äger låta väkstället, dels och skolas då fastest seglar från bryggan, detsammaas fästörningar tagas ombord eller i landföras, des de må utlyftäggas på bryggan inom pålarns vide bröstuäret.
3. Kartast, sopor, affall, Mal, sand eller andra likartade ämnen, få ej läggas på bryggan, vid stranden inom hamnområdet, eller på södra sidans inmot land så långt bryggan räcker, icke heller utkastas i hamnen eller på 400 fots afståndet derifrån, jemväl vare förbjudt att i hamnen eller nära derintill försäntas djur.

Den som, varnad öfverträdides bestämmelserna

i denna §⁸ gör sig skyldig till tres
 kronors böter till birkassan för hvarje
 gång försulet sker.
 §⁹

Det vare hvar och en förbjudet att
 lösläppas eller tjuddon kreatur i andras
 stiegångar eller på allmänna gata inom
 Nyhamns by. Den hvar med felande vare
 skyldig att ersätta den måttliga i stadkom-
 nas stadans och stände i öfrigt ansvar
 enligt allmännas lag.
 §¹⁰

jörrens husägare eller inhyses bonde
 medlem af byens ejer att till sig intaga
 främmande eller utom sekterns bonde
 personer och dem hos sig herbergera mera
 än ett dygn utan att sådant för byfogden
 anmäles vid vite af en krona till by-
 kassan för hvar gång sådant sker.
 §¹¹

För bortavarsande bymedlemmar skola
 deras hvarvarande föräldrar, Måtsmän
 eller anförvänder utgöra sådana skyldig-
 heter till bylaget som kunna med pen-
 ningar, utläggas eller af segd man utgöras,
 vid rikt af att den bortavarsande genast
 förlorar sin rätt som delägare i byn och
 bergaretaget.
 §¹²

De i denna byordning bestämda böter
 och vites såväl som medlemmars besvärin-
 gas skola af dem dött vederlös till byfogden

erläggas före årets utgång; Egande byfogden
 jemväl rätt att af den skyldiges möjligen
 tillkommande, af byfogden utdela duntott
 vid strandningsmedels delning afdraga
 alla sådana förfallna utskulder.

§ 13.

Byfogden skall omhänderta och ansvar
 för bylagets gemensamma kassor, uppföra
 alla häri samt i brottsan bestämda,
 utgående afgifter, upprättas och föra nödiga
 böcker öfver inkomster och utgifter, uppgöra
 bokslut med slutet af hvarje kalender år
 och vid bystämman i Januari företa
 dessa räkenskaper då stämman har att fatta
 beslut angående ansvarfrihet för förvaltningar,
 utskrifvas arbets- och turlistor, lada gemensamma
 arbeten och i öfrigt utöfva tillagen om och
 sådana byens gemensamma tillhörigheter samt
 vaka öfver att ordning och samhälls skick
 iakttagas. Han bekomme aktning och ättlydnad
 i sina anbefallningar.

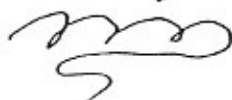
Byfogden vare bylagets ombudsman,
 fullmäktig och sakförare i alla de fall så-
 dant han ifrågakomma.

§ 14.

Skid tillämpningen af denna byordning
 må ej hinder göras för den inom församlingens
 lagverligt rådande kommunalordningen.

§ 15.

Den här byordning är i allmän bysamling
 med innevävarne i Nyhamns by- och
 fiskläge antagen att vara gällande

från och med den 1. januari 1885 från
hvitken tid alla förut träffade nu gällande
öfverens kommitser i detta syfte skola upphöra
att vara gällande, och hafva vi undertryckt
i alla rågoras enligt val densamma i
detta ändamål underskrifvit.

Nyhamn för Höganäs den 13 juni 1884.

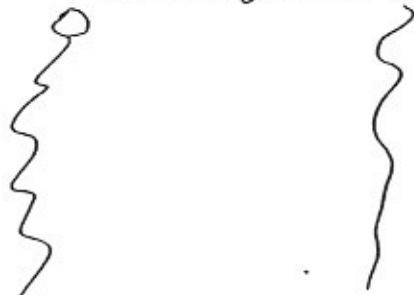
J. Tambo J. Rosenberg N. Johansson
J. P. Cronberg P. Andersson Fred. Fihl,
P. N. Horn Dahl J. Cronberg A. Jönsson
M. Jönsson N. P. Andersson O. Jönsson
E. Jönsson S. Persson A. Mansson
J. Andersson P. Nilsson B. Jäntsson
J. Bengtson Carl Johansson A. Olsson
J. Johansson G. Andersson G. Pottersson
J. Tambo G. Andersson Lars Jönsson
G. Petersson A. Pottersson S. Andersson
N. Svensson P. Nilsson L. P. Cronberg

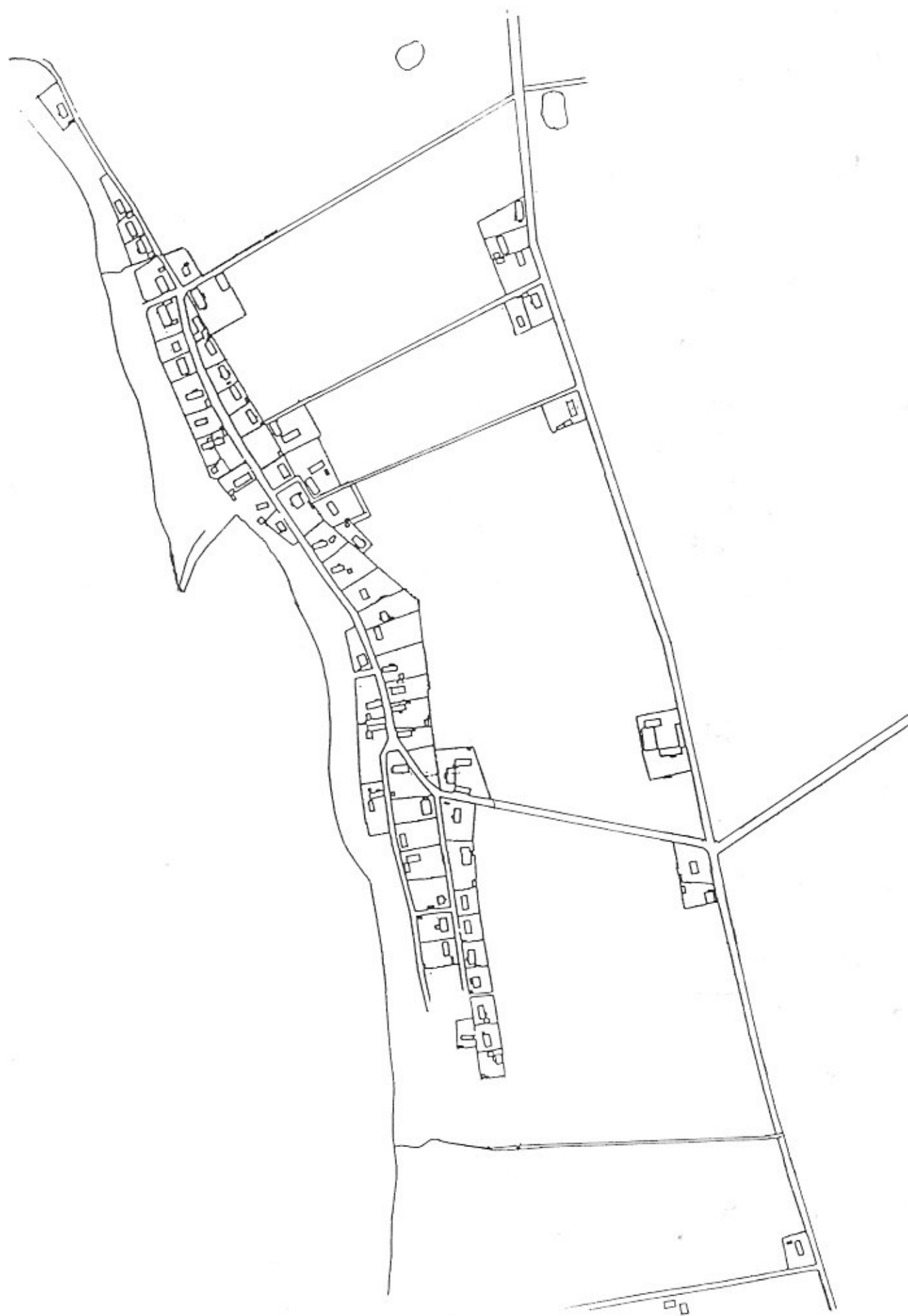
NE 55

13 Ar 1884 den 2 September vid lagtima
Stämtingen med Laggdeklarad, blif denna
handling i den boken infogad; kottgas

På Stämades Klätters vägnar

Axelstegander.

1
A. Skrifte

Städgar
för
Nyhamns Bergarelag.

1

Förslag
till stadgar för Nyhamns
bergarelag i Brunnsby socknen

§ 1.

Bygmännen i Nyhamns fisksläges
hafva beslutat att tillsammans
bilda ett bergarelag i ändamål
att såsom sådant bespringa
de fartyg som på kusten möjligen
räka i sjönåd, medelst erbjudande och
lemnande af all den hjälps och berg-
ning af menniskolif och gods som är med
förenade krafter möjligt, och hafva för
detta ändamål antagit följande bestämmelser såsom stadgar.

§ 2.

Hvar och en, som sochtigt den sär-
skilda byordningen är medlem i Ny-
hamns byelag, är och medlem i Ny-
hamns bergarelag.

§ 3.

Byfogden i byelaget är sjelfskrif-
ven ledare vid möjligen blifvande
bergringar; men han vid förefallande
behof öfvertäta detta befäl åt annan
lämpelig person.

§ 4.

Detta är hvar och en bergarelaget
tillhörig persons pligt, att vid första

[Signature]

upptäckte af något fartyg som på
kusten befinnes i Nödständt läge, vare sig
dag eller natt, sådant för Byfogden
genast anmälas, hvarvid byfogden oför-
dröjligen går i befattning med att enligt
byordningens sammankallade bergarelagets
medlemmar och erbjudas hjälp.

§ 5.

Hvarje medlem i Bergarelaget som
äger lämplig båt är skyldig att stäl-
la densamma till byfogdens disposition
för förande af bergningsfolk och gods, samt
med densamma vid arbetet betjnas, dock
med rätt för båtens egare att den under
sjelf förra densamma.

§ 6.

De båtar som sålunda vid bergningar
skola användas böra för Byfogden
vid års bystämmans anmälas och städes
vara försedda med full och tjentig
utrustning.

Af medlem i bergarelaget inköpt eller
eljest anskaffad lämplig båt kan jemväl
när som helst till delaktighet i bergning-
gar anmälas.

§ 7.

Under bergningsarbetet skall hvarje
medlem efter bästa förstånd och krafter,
i arbetet deltaga; men äro alla
skyldiga att ställa sig byfogdens an-
vningar och anbefallningar till efter-
rättelse.

§ 8.

Vid de tillfällen då ersättningsmedel erhållas för skedd bergning af fartyg eller laster, skola dessa medel på följande sätt fördelas.

- (a) Hverje medlem i bergarlaget som under hela bergningens utåre försum- melse deltagit i arbetet erhåller en hel lott.
- (b) Hvarje enl § 8: § 5. och 6 till delaktighet i bergning anmälde, utrustade eller vid bergningen använde båt erhåller hel eller del af lott i men af båtens storlek.
- (c) Den medlem som under bergningsarbe- tets fortgång hemkommer från resa och derefter deltagit deri på förskrifvet sätt, erhåller en half eller tredjededels lott i proportion till den tid han i berg- ningen deltagit.
- (d) Enka efter medlem i bergarlaget i, erhåller sålänge hon är ogift, $\frac{1}{3}$ lotts del.
- (e) Den medlem af bergarlaget som vistas på sjöresor eller är under bergningens i följe af giltigt skäl frånvarande erhåller vid delningen en half lott och behåller denna sin rätt i två års tid räknat från sista gång han var i hemmet; dock skola föräldrar eller anköriga vara skyldiga att under sådana förhållanden till fyra utövar eller beståta den bortava- randes arbetskyldighet och utgifter.

- f) Löner till medlemmar i bergarlaget erhållas vid fyllda 16 år en fjerdedels lott och vid fyllda 18 år en half lott; då de i mer af förmåga och med lydande för byfogdens anvisningar rättligt deltagit i bergningsarbetet.
- g) Den medlem som i följd af kända och vitsordade sjuklighet är förhindrad att deltaga i bergningsarbetet erhåller likvärd under sådana omständigheter fullt lott.
- h) Brottssaren skall vid hvarje sådan delning erhålla en hel lott.
- i) ~~Öfrid~~ Hvarje delning af medel som erhållits för skedd bergning, skall af summan först afdragas de för bergningen gjorda utgifterna, samt skadversättningar för båtår eller annat dervid möjligen förfördt eller förlorat gods.

§ 9.

Skulle de hemnavarande medlemmarnes af bergarlaget icke vara tillräckligt antal att så som sig bör utföra bergningsarbetet eger byfogden att genom luga anskaffa erforderligt folk som betalas af bergningsersättningen före delningen.

§ 10.

Den som icke ställer sig byfogdens bestämmelser till efterrättelse vid bergningsarbetet, eller vägrar ålyda byfogdens eller arbetsförmannens tillsägelse, går för sin del hula eller andel i sin lott beroende på förselsens beskaffenhet, liksom den

som vid frågäende arbete icke är nyttigt.
§ 11.

Desse stadgar för Nyhamns bergarutlag
äro å allmän bysamling med samtliga
innovånarne i Nyhamns by och fiskläge
antagna att varda gällande från och med
den 1 Januari 1885, från hvilket Tied
alla förut varande bestämmelser i detta
hänseende upphöra att gälla; och hafva
vi undertecknade å allas vägnar enligt
val desamma i detta ändamål underskrifvit
Nyhamn på Högans den 15 Juni 1884

- S. Tambo J. Rosenberg N. Johansson
- J. P. Cronberg P. Andersson Fred. Pihl
- P. N. Hornsdahl M. Johnson N. P. Andersson
- A. Jönsson S. Pärsson A. Mansson
- J. Andersson T. Jönsson P. Nilsson
- H. Jakobsson J. Bengtsson Jön J. Cronberg
- C. Johansson S. Nilsson A. Olsson
- H. Johansson G. Andersson H. Pettersson
- J. Tambo H. Andersson S. Andersson
- G. Persson Lars Jönsson A. Pettersson
- A. Nilsson N. Svensson L. P. Cronberg
- H. P. Andersson J. P. Andersson August Svensson
- N. Andersson T. Lund J. P. Jönsson
- H. P. Nilsson Jan Pettersson S. P. Pettersson
- Olof Pettersson J. A. Pihl N. Olsson
- J. P. Johansson S. Bengtsson S. Cronberg
- S. Jönsson Jön Svensson

SKEPPSBYGGERI I NYHAMN UNDER 1800-TALET SAMT NÅGRA SKUTOR OCH "STEAMBÅTAR" SOM HÖRT HEMMA HÄR

Som nämnts i annat sammanhang byggdes det skutor på stranden i Nyhamn under 1800-talet. Enligt Bert Knafve lär det förresten inte ha skett enbart på stranden utan även uppe i byn och det skulle då ha gällt barken "Nyhamn". Sedan rullades skrovet på bygatan ner till stranden i och för sjösättning.

Den förste och störste skeppsbyggaren var kapten Per Cronberg, som föddes den 26/10 1812 och dog den 26/3 1883. Det var visserligen till en början svårt för honom att anskaffa erforderligt kapital för inköp av all material, men sedan han lyckats få kredit i Helsingborg började han sina många storartade byggen, vilka blivit ryktbara och omtalade långt utanför Kullens gränser.

Det första fartyg som gick av stapeln vid Nyhamns provisoriska skeppsvarv på stranden norr om bryggan var en bomseglare - det var i början på 1840-talet. Så byggdes 1845, under Per Cronbergs ledning, ytterligare en bomseglare, som fick namnet "Fyra Bröder". De fyra bröderna var Per, Sven, Jöns och Nils Cronberg.

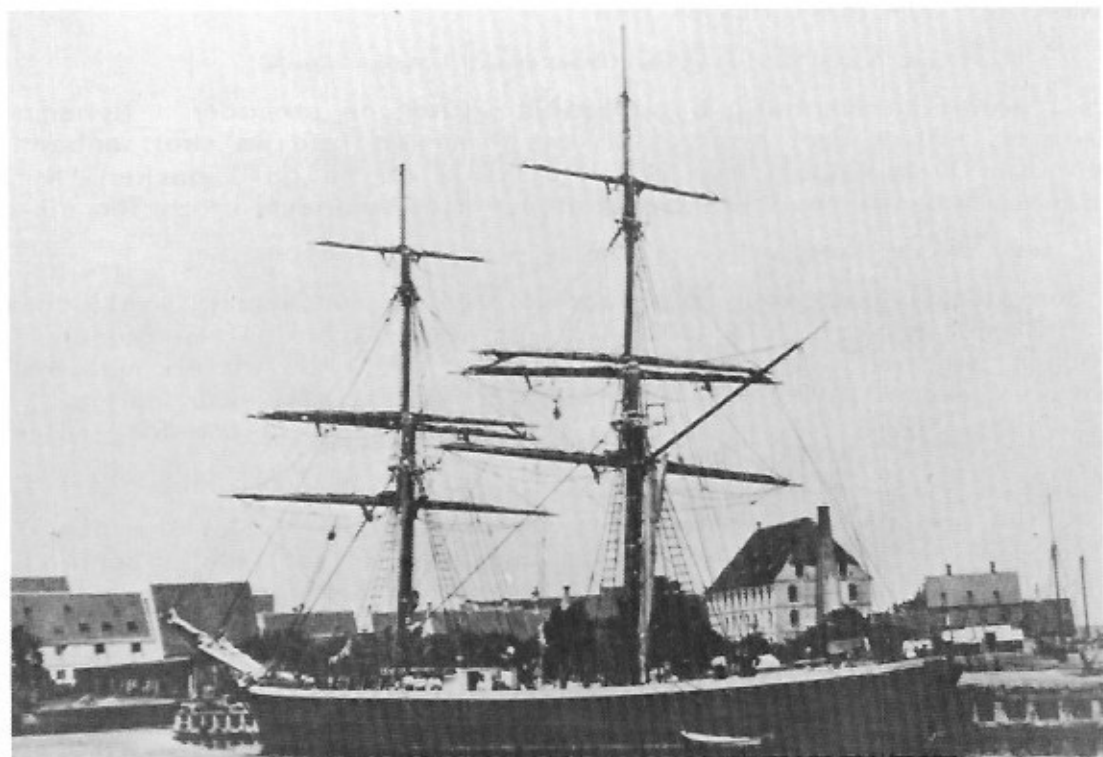
Försöken med fartygsbygge hade lyckats synnerligen väl och Per umgicks med planer att hemma i Nyhamn även bygga större fartyg. För att få ek-timmer till sådana byggen vände Cronberg sig till hovstallmästare Rudolf Tornerhjelm, Wrams Gunnarstorp. Ekstockar fick hämtas på Söderåsen och nödig kredit lämnades. Men transporten var både dryg och kostsam och det skulle verkligen Per Cronbergs järnvilja till, för att allt skulle gå något så nära hjälpligt. Arbetet sattes i gång och på våren 1846 gick "Anna Catrina" av stapeln.

Redan under första seglationsåret hade den nya Nyhamnsjakten på Östersjö- och Nordsjöhamnar intjänat så mycket, att alla skulder kunde betalas. Men kapten Cronberg hade kommit till insikt om, att hade fartyget varit större, hade också förtjänsten kunnat bli större. Därför tog han hem sin jakt i avsikt att bygga om densamma. Detta gjordes helt enkelt sålunda, att fartyget avsågades på mitten, förlängdes och riggades till skonert. I sitt omskapade skick fick den nya skonerten namnet "Christina". Fartyget fick till befälhavare kapten P. G. Lundh i Skättekärr och gjorde resor på Nord- och Östersjön. Såldes senare till Farhult.

År 1848 drogs kölen till galeasen "Beata". Då denna blev färdig tog Per Cronberg själv befälet, men blott för en kortare tid. Fartyget övergick i andra händer och förolyckades vid Windau i Ryssland.

År 1853 byggde Per och Sven gemensamt skonerten "Två Bröder". Efter ett par års seglation med Cronbergare som befälhavare såldes även den. Men Nyhamnsfartygen skulle bli större och större. Ekstockar skaffades från Wrams Gunnarstorp, Kulla Gunnarstorp, Vegeholm och Spannarp.

Skonert "Activ" byggdes 1857 och kostade 27,758 kronor. Nämda skonert gick flera år under 20-åriga kapteners befälskap. Man var således tidigt färdig på den tiden med kaptensexamen. Fartyget gick under 1880 på resor i Östersjön och hade då intjänat fem gånger sitt värde. År 1863 byggdes briggen "Skåne", som kostade 36,500 kronor. "Skåne" fördes under en lång tid av olika kaptener från Nyhamn som Jöns Cronberg, Jöns Petter Andersson och Anders Petter Lund. Den gjorde bl a resor på Väst-

Två foton av "SKÅNE".

Överst som brigg och underst som skonert. "SKÅNE" fördes under en del år av kapten Christian Lund, Nyhamn.

indien och såldes senare till Norrtälje, då omriggad till skonert och strandade slutligen vid Öland.

Rekordåren för skeppsbygget i Nyhamn inföllo 1867-68, då 500-tonnaren "Nyhamn" byggdes för en summa av 63,400 kronor. Den såldes på 1890-talet till Brantevik och senare till Göteborg.

Båtbygge förekom för övrigt även på andra platser inom Kullen. Fiskare vid Nyhamn inköpte ekstockar i Väsby och drog kölen till en större fiskerbåt i Väsby n:r 4. När båten blev färdig skulle den transporteras landvägen till Nyhamn. Detta var lättare tänkt än gjort. Man fick invänta kalkföre. Man försedde båten med slädmedar och farkosten förspändes med tre par oxar och så gick färden till Nyhamn.

Fartygsbyggena lär ha tillgått så att kölen sträcktes på rullar och dessa fick bibehålla sin plats medan skrovet byggdes. Då skeppen skulle sjösättas, sattes en tross i brospetsen och medelst denna och spett i rullarna drogs så skrovet ut. Stranden är ju emellertid mycket långgrund och därför måste man långt ut förbi brospetsen använda sig av rullar, vilka anbragtes på sin plats under kölen av män, som fick vada ut i vattnet. Sedan skrovet kommit ett stycke ut i vattnet, kunde dragtrossen ej längre vara fastsatt i brospetsen, utan dess yttre ände fästes i ett gångspel, anbragt på två långt ut förankrade båtar.

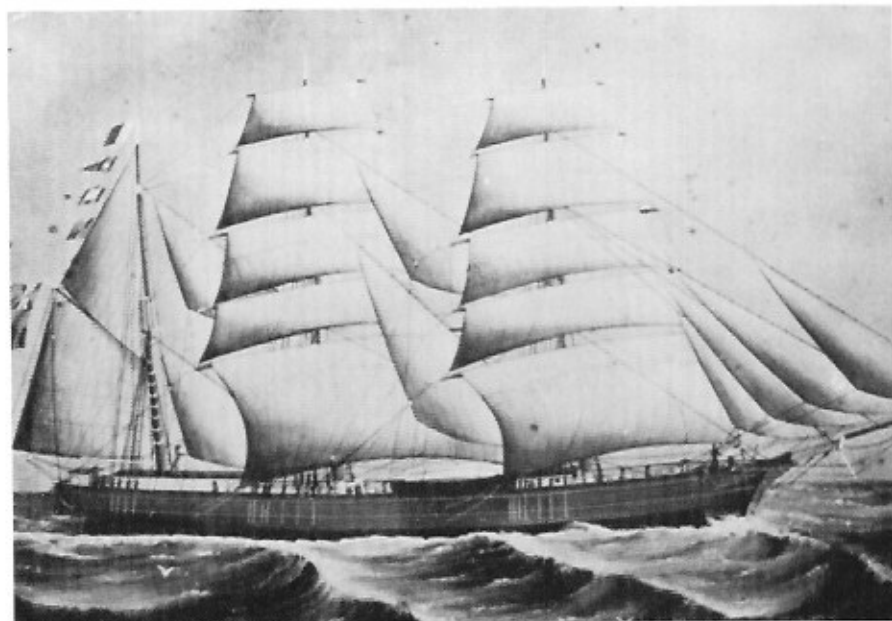
Per Cronberg och hans bröder stod själva för arbetet och använde sig mest av timmermän från Bjäre härad, vilka bodde i hans lada och föddes veckovis av de olika bröderna. Blott ett fåtal arbetare var från Kullabygden och oftast ingen alls fullvuxen karl från Nyhamn, där alla under sommaren var sysselsatta med fiske och sjöfart. "Gudmun borrhare" var en av de få arbetarna från Brunnby socken.

Arbetet började tidigt på våren och slutade på hösten, då fartyget i regel var färdigt; endast till de två största byggena behövdes längre tid. Ekstockarna, med vilka bönderna om våren kom körande, uppstaplades på alla öppna platser i byn, sågades på samma ställe och fördes sedan till byggplatsen. Vid sågningen lades stockarna på två höga bockar, en arbetare - sågskärare - stod under bocken och en stod uppe på den, och så sågade man för hand ut plankor efter plankor. Då dessa behövde böjas, fördes de till maskistan, där de mjukades upp med ånga, och så sattes de in på sin plats i skrovet. Eldningen vid maskistan och beckgrytorna sköttes av byns pojkar, som på så vis fick möjlighet till en liten extra förtjänst.

Det var som man lätt förstår ett rörligt liv i byn de somrar, då något fartyg byggdes; timmerupplag och små arbetsplatser här och var vid bygatan, maskistan och beckgrytan på stranden och så själva huvudpunkten, fartyget, strax norr om "bron".

Då fartyget mot hösten blev färdigt, skulle det sjösättas, och det var det högtidligaste ögonblicket under hela arbetet. Då sändes bud över hela socknen efter folk, ibland lystes det till och med i kyrkan och så samlades män från hela omnejden för att hjälpa till med att få det nya fartyget i sjön. På så vis kunde ett par hundratal och ännu flera infinna sig, många kom väl av nyfikenhet, men alla fick arbeta, och ville det sig väl, hade man skutan i sjön före mörkrets inbrott. Vid "Nyhamns" sjösättning fick man emellertid ej skrovet mer än ett litet stycke ut i vattnet under första dagen, varför man måste fortsätta dagen därpå.

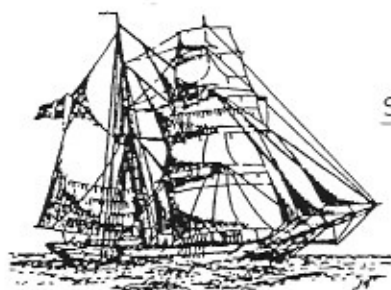

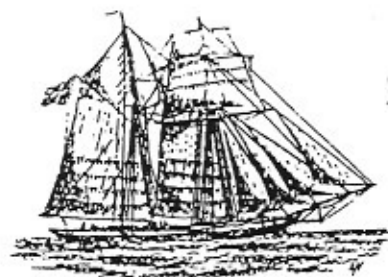
3-mastade barken "NYHAMN"

Vid sjösättningen gick det livligt till. På stranden stod stora bord dukade med mat och förfriskningar som köttsoppa och brännvin. Det gick en ständigt ström av män från arbetet till borden, från borden till arbetet. Den frivilliga arbetskraften var dock så riklig, att dessa små avbrott ej verkade störande på arbetet vid rullarna och repen, men det kunde ibland hända - om förfriskningarna var rikligt tilltagna och om de övervägande var av det våta slaget - att då kvällen kom, en stor del av hjälparna var ganska glada till sinnes och kanske snarare behövde hjälp än kunde lämna sådan.

Efter sjösättningen låg fartyget ett par dagar för ankar utanför Nyhamn, medan en del av riggen blev uppsatt, varefter det seglades till Helsingborg, där det färdigriggades och en del inrednings- samt andra arbeten utfördes.

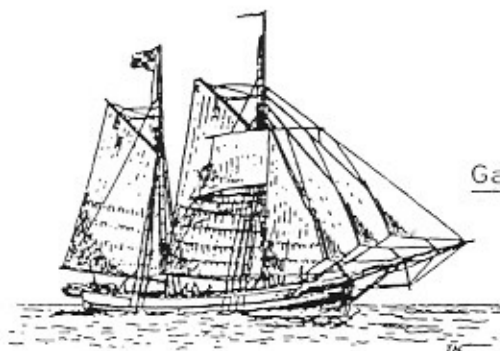
Skonert

Brigantin

Brigg

Galeas

Skutor och "steambåtar" som hört hemma i Nyhamn men ej byggts där skall också, om än kortfattat, beröras.

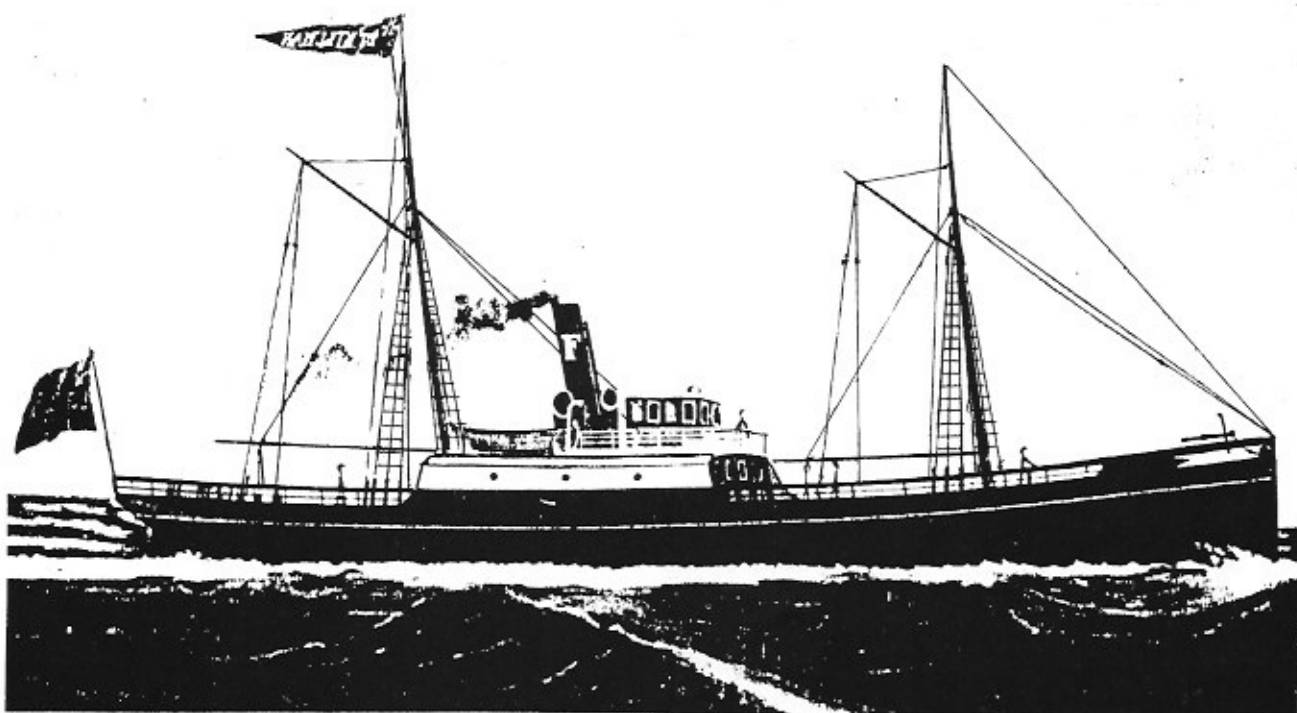
På 1850-talet hade Nyhamn 12 skutor bland vilka kan nämnas, jakterna "Fyra Bröder", "Lusina" och "Solid" samt skonerterna "Christina", "Cahtarina", "Fortuna", "Jenny" och "Fem Bröder". Den senare förliste 1859 i Nordsjön och försvann med man och allt.

Under 1860-talet har antalet stigit något och nu figurerar även en 3-mastad bark vid namn "Anna Bertha" på listan över nyhamnsskutor.

Från 1871 då antalet skutor var 16 på totalt 665 läster stiger antalet så att det 1879 uppgår till 18 st. på tillsammans inte mindre än 3340 läster. Detta visar ju klart på att fartygen blivit större och större under detta årtionde. I början av 70-talet har det också smyggit sig in en katt bland hermelinerna nämligen ångaren E.T. Killman.

1800-talets två sista årtionden uppvisar ett varierande antal, det rör sig då från 20 och ner till 10 segelfartyg. Från den tiden kan nämnas däcksbåten "Garibaldi", jakten "Anna Mathilda", skonerna "Carl", "Minna" och "Bothilda", briggen "Galathea" samt de två barkarna "Adolf" och "Friedrich".

Även under 1900-talet har det funnits skutor, men även ångbåtar som haft Nyhamn som hemmahamn. Bland skutor fanns skonerten "Cimbria" samt briggen "Pepita". Ångbåtar som "Jessie" på 1850 tdw och byggd 1879 samt "Meggie" på 2600 tdw och byggd 1889 hörde också hemma i byn. "Meggie" sänktes den 27 oktober 1940 vid Azorerna genom artilleribeskjutning av en italiensk ubåt. Besättningen klarade sig dock, en del efter att ha tillbringat en vecka i styrbords-livbåt och resten efter 13 dygn i babords dito.

s/s ET KILLMAN

"HAVET GER OCH HAVET TAR"

Att "havet ger och havet tar" är ett talesätt som oftast används i samband med dess tragiska innebörd. Många är också de sjömän som under tidernas lopp fått sätta livet till på haven både när och fjärran från sin hembygd. Inte heller Nyhamn har blivit förskonat från dessa tragedier, men ibland har lyckans gudinna varit nådig. Trots att det i ett flertal tillfällen rör sig om en mörk sida av Nyhamns historia kan den inte helt förbigås i ett sammanhang som detta.

En fruktansvärd olycka som inträffade den 15 september 1849 alldeles utanför Nyhamns brygga krävde inte mindre än 5 människoliv. Av dessa var två Nyhamnare, Johan Johansson 59 år och hans son Sven 26 år. Båda omkom tillsammans med sina 3 kamrater då deras djupt nerlastade sillfiskebåt kantrade på väg in i hamnens trygghet. Då ju 1849 var ett mycket rikt sillår, har kanske de fem fiskarnas goda fångstlycka den här dagen orsakat deras för tidiga bortgång. Det lär, enligt senare släktingar till en av de avlidna, ha dröjt många år innan Nyhamnarna åter gav sig ut på fiske just den 15 september.

Vid en annan olycka som inträffade i Sydamerika 1895 omkom Nyhamnaren Kapten J S Cronberg, då hans fartyg, den tremastade barken "Eva" av Gävle, slog runt i Rosario, Argentina.

Denna olyckshändelse har en av de överlevande skildrat så här i tidskriften "Svenska Segelfartyg".

"I Rosario lågo vi en månad på törn för lastning och skulle ha fått börja denna den 1 maj på morgonen, men då det fartyg som var före oss ej hunnit bli klart skulle vi få börja lastningen först morgonen därpå eller den 2 maj. Men då var den vackra "Eva" vrak.

På eftermiddagen den 1 maj började det blåsa upp en hård vind med riktning uppför floden, så att fartyget lade sig tvärs vind och ström med vinden in om styrbord och strömmen mot botten från babord. Under dessa förhållanden låg fartyget och krängde hårt ända tills vid åttatiden på kvällen när det kom en hård by med åska, blix och regn. Då gick fartyget runt. Men som vattnet var grunt stannade den kantrade "Eva" någon stund på storrånna, när dessa togo botten, ty de voro skvärade. Allt gick så hastigt att

Barken "Eva" av Gävle

de som kommo ut ur skansen togo sig ut genom skylightet på skanstaket. Efter en kort stund sprang brassarna och hela däckets lades i vatten. Andre styrman Berntsson och jungmannen Almgren voro de första som togo sig upp på fartygssidan, dit de sedan försökte hjälpa upp de andra. Det var ett hemskt skådespel. Det dånade och sjöd i lucköppningarna när vattnet rusade in i luckorna och pressade ut luften. Det hela blev så mycket hemskare, som intensiva blixtar bröto det djupa mörkret och för korta ögonblick åt gången belyste tragediens gång. Till sist voro vi 12 man på fartygssidan, men vinden var så kraftig och åskskrällarna så våldsamma att vi inte genom att tala eller skrika kunde göra oss hörda man och man emellan. Efter många ansträngningar lyckades vi få tag i den lilla båten, som hängde i lovarts dävertar. Den var emellertid full av vatten, vi fick hala den upp på sidan och stjälpva vattnet ur, varefter den åter sattes i sjön. Strax efter flöt en norsk pråm upp vid fartygssidan, drev ned och stannade i suget akterom "Eva". Även denna båt halades upp på sidan och tömdes på vatten. Därefter delade vi upp oss i dessa två båtar och höllo fast i aktere brassbommen, ty alla årorna voro bortflutna.

Senare blevo vi tagna på släp av en livbåt från engelska barken - "River Clyde", som låg i närheten, men där fingo vi ej komma ombord, emedan det befarades, att även detta fartyg skulle kantra trots intagen styvning. Vi hamnade slutligen på ångaren "Slidrecht" av Rotterdam. Där fingo vi både kojplatser och förplägnad samt vänligt bemötande. Där ombord blev jag emellertid bestulen på min skjorta, min enda skjorta, som jag hängt till tork i eldrummet. "Slidrecht" var liksom "Eva" ute på sin första resa, däremot icke samtidigt den sista såsom fallet var för "Eva".

Nästa dag, den 2 maj, då vi tänkt oss lastningen påbörjad, kommo vi iland och blevo omhändertagna av konsulatet, erhöilo kläder och inlogerades på Sjömanshemmet.

Vid "Evas" kantring omkommo:

Befälhavaren, kapten J S Cronberg, Kullen
Steward, G Wickman, Gefle
Lättmatrosen L Mattson-Lund, Roslagen och
Jungmannen O Wassberg, Gefle.

Vi voro kvar i Rosario i cirka 3 månader, anställda hos en tysk verkstadsägare, vilken skulle försöka bärga fartyget, men då strömmen var hård, ca 6 knop, och det ej fanns några lämpliga bärgningsanordningar, övergavs slutligen bärgningsarbetet. I september mottog skeppsredare Brodin meddelande om att bärgningsförsöket definitivt uppgivits och att "Eva" fick stanna kvar för alltid, där hon låg."

"Eva" som byggts vid O A Brodins varv i Gävle och lastade 1500 ton var inget gammalt fartyg då hon förläste ty som framgår ovan inträffade haveriet redan på hennes jungfruressa.

En nyhamnare som fick sätta livet till vid alldeles för unga år var den blott 17-årige Nils G Andersson. Olyckan inträffade den 6 april 1907 på briggen "Inez" av Höganäs som var på väg över Nordsjön mot West Hartlepool. Nils Andersson föll ner från riggen och hamnade utanför relingen och försvann i havet.

Någon gång den 28 eller 29 november 1913 inträffade en svår fartygskatastrof. Då försvann s/s "MalMBERGET" spårlöst med man och allt i Vestfjorden i Nordnorge. Bland besättningen fanns Algot Svensson från Nyhamn som seglade som 3:dje styrman. s/s "MalMBERGET" som vid olyckstillfället var på resa till Rotterdam med järnmalm var en nybyggd ångare på 11.500 tdw och försedd med den tidens alla nyheter inom sjöteknik. Detta till trots inträffar olyckan. Det enda som återfanns och möjligtvis kunde härröra från fartyget var några livbåtsrester som hittades vid Bodö.

Så kom 1:sta världskriget med allt sitt elände av lidande och död både till lands och till sjöss.

Redan första krigsåret gick en nyhamnare bort, nämligen kapten Jöns Petter Hansson. Han var befälhavare på s/s "Anna Greta" av Malmö som den 16 december 1914 i sällskap med en annan svensk ångare, "Sven", befann sig på väg upp mot Farne Island utanför Englands nordostkust. "Anna Greta" var på resa från Hull till Stockholm med last av stenkol. Natten till den 17 december försvann "Anna Greta" spårlöst med man och allt, troligtvis genom minsprängning och hela besättningen, 15 män och 2 kvinnor, fick sätta livet till.

En annan som blev ett av krigets offer var en man med stark anknytning till byn, nämligen Johan S Kristiansson från Skättekärr. Han seglade som styrman på Gävleångaren "Nike" vilken tidigt en morgon 1917 befann sig utanför Blyth på resa till London. Plötsligt skakades fartyget av en våldsam explosion och strax efter följde ytterligare en varvid "Nike" klövs i 2 delar. Fartyget gick till botten med 18 av sina 20 besättningsmän.

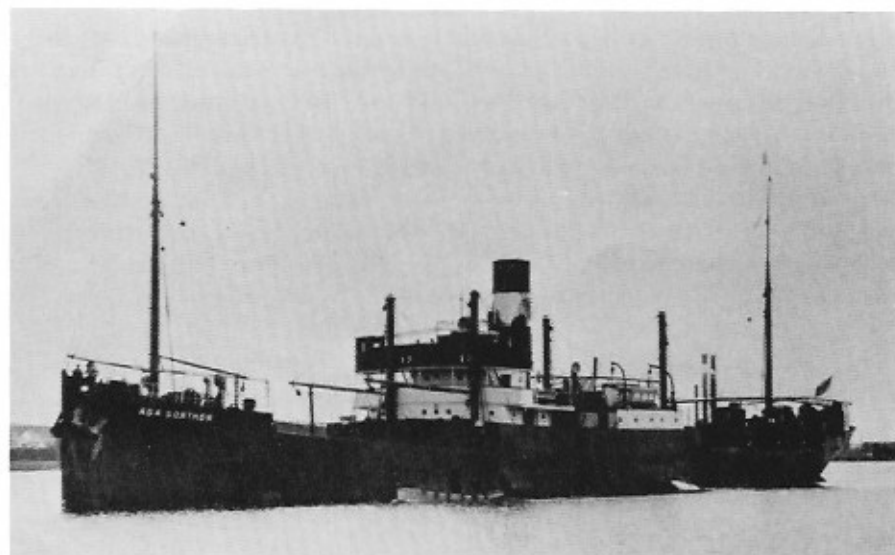
Det var dock inte alltid som sänkningar under kriget krävde människoliv.

Ett exempel härpå utgör sänkningen av skonerten "Pepita" av Lerberget och byggd i Karlshamn 1869. På resa till England uppbringades hon av en tysk ubåt i Nordsjön och besättningen inklusive befälhavaren Kapten Ch. Pettersson från Nyhamn fick gå i livbåten. Tyskarna brandskattade "Pepita" på allt av värde och fartyget stacks i brand. Att det bland de tyska ubåtscheferna tydligen fanns någon med förnuftet i behåll visar också fortsättningen på denna händelse. Livbåten togs nämligen på släp av ubåten och den svenska besättningen sattes senare ombord på en norsk ångare.

Den för några år sedan vid över 100 års ålder bortgångne skepparen Otto Wessman, lär också ha varit med om ett par likartade händelser som den ovan relaterade.

Även i hamn har några av byns invånare omkommit genom inträffade olyckor. Sålunda klämdes styrman J E Olsson på "Nora" från Helsingborg, ihjäl mellan fartyget och kajen den 25 mars 1919 i Neapel. Vid en annan olycka, denna gång i Kiel, omkom styrman Charles Pettersson den 6 mars 1923.

Under andra världskriget utsätts den svenska handelsflottan på nytt för stora åderlåtningar både vad avser fartyg och människor. En av de olyckliga är stewarden K. H. Hell från Nyhamn som omkom vid torpederingen av s/s "Ada Gorthon" utanför Öland. Hell hade 2 år tidigare, närmare bestämt den 18 oktober 1940, klarat sig vid torpederingen av ett annat av Gorthons fartyg, nämligen s/s "Convallaria".

s/s ADA GORTHON

"Ada Gorthon" var på resa från Luleå till Tyskland med malmlast då sänkningen skedde den 22 juni 1942. Händelseförloppet har skildrats i ett bokverk om handelsflottans förluster under 2:dra världskriget på följande vis:

"I vackert väder befann sig "Ada Gorthon" kl 12.10 nämnda dag utanför Bläsinge på Öland. Utkiken på backen, jungmannen Karl Åke Andersson, observerade ett ubåtsperiskop på ett avstånd av 400-500 m på babordssidan. Omedelbart därpå såg han en torpedstrimma mellan periskopet och "Ada Gorthon". Han varskodde styrman Nilsson, som hade vakten på bryggan, varefter han sprang akteröver för att meddela besättningen faran. Vid maskinkappen ropade han "Torped", vilket utrop hördes av andre maskinist Hjalmar Persson, som rusade upp ur maskinrummet, och kocken Wilhelm Hagberg i kabyssen. Båda räddades genom Anderssons varningsrop. Andersson hann inte akterut till mässen förrän ångaren skakades av en våldsam explosion, fartyget bröts i två delar och gick till botten inom en minut.

Fjorton man saknades efter olyckan, medan åtta man räddades genom att ta sig upp på en flotte, varifrån de bärgades. Kocken Hagberg och matrosen Oskar Svensson hade erhållit lindriga skador. De övriga sex räddade voro maskinist Persson, matros Valdemar Persson, jungmännen Andersson och Gustav Robert Eriksson samt eldarna Gunnar Rosander och John Bertil Bergman.

Maskinist Persson, vilken var den ende av befälet som räddades, hade varit med om två krigsförlisningar förut ombord i rederiets fartyg "Stig Gorthon" och "B O Börjesson", vilket sistnämnda också fördes av kaptan Siegård, ("Ada Gorthons" befälhavare). Två besättningsmän hade mönstrat av "Ada Gorthon" i Luleå och ämnat följa med fartyget till Trelleborg, men de hade ändrat sig i sista stund och gick iland i Luleå. I Trelleborg skulle andre styrman, som haft några dagars ledighet, möta fartyget.

Med "Ada Gorthons" sänkning inleddes en rad torpederingar på vår ostkust och från den 24 juni eskorterades handelsfartygen inom svenska tremilsgränsen av svenska örlogsfartyg.

En Nyhamnare som klarat sig med livet i behåll från en torpedering är Nils Jönsson som vid olyckstillfället var 2:dre styrman i stockholmsångaren "Fram". Torpederingen inträffade 1 februari 1940 och Nils Jönsson skrev ner hela händelseförloppet under sin sjukhusvistelse i Kirkwall efter räddningen på följande vis:

"Avgått Göteborg den 1 januari 1940
Ankom Stockholm den 7 januari
Avgått Stockholm den 13 januari
Ankom Vinga den 23 januari
Avgått Vinga den 24 januari
Avgick från Koppervik den 26 januari kl 10 e m.
Den 29 januari ankrat utanför skotska kusten.
Den 31 januari till ankars för 50 storm. Kl 12 på natten gått till kojs.

Den 1 februari kl 1.00 f.m. Vaknat vid en hård stöt i mitt bröst, allt var mörkt, hörde bara skrik och brak, min hytt dörr gick ej att få upp. Fartyget får mer och mer S.B. slagsida. Tar sats 3 gånger mot dörren innan jag får den upp, är ju så gott som avklädd, har endast ylletröja och en skjorta på, hittar inga kläder i mörkret. Tar mig upp på båtdäck, inga båtar syns till, äro söndersprängda. Ingen brygga eller skorsten syns till. Hör nödrop från förut. Förskeppet är skiljt från akterskeppet och står med stäven rätt upp för att efter 1 minut försvinna, nödrop hörs ifrån vattnet där tvåans flotte är. 2 ljusbojar brinna från vattnet. Jag tar mig akteröver mot fyrans flotte. Där står 9 man före, klara att äntra. Fartyget sjunker mer och mer, vi äro alla lugna och gör oss klara att hålla oss fast i flotten, efter ca 10 minuter har vattnet nått oss, flotten tar vatten och jag ropar "håll er alla fast" och "Frams" akter lyftes rätt upp i skyn. 4:ans luckor lyfts av och haglar över oss. På den sida av flotten som först kommer på utsidan är jag själv och messgossen. Jag säger till honom att hålla sig gott fast. En stor lucka faller rakt ner på mig och slår ner på högra axeln. Släpper taget i linan men lyckas få tag i en stropp med vänsterhanden och följer med flotten till ytan. Messgossen är försvunnen, antagligen har han fått ett slag i huvudet och drunknat medsamma. Vi har nu nio stycken kommit på flotten som driver för vind och sjö. På flotten äro 1:ste styrman, jag, 3:dje styrman, 1:e maskinist, 2:dre maskinist, 3:dje maskinist, kocken, en jungman och 1 smörjare.

Vi tar nu upp säcken med filter och oljekläder och virar om oss. Jag har endast en ylletröja på mig, virar en filt om benen så gott jag kan och nu gäller det att hålla sig fast så gott man kan. Kl 3 får vi syn på 2 st. trålare, blossar men di ser oss inte, utan försvinner.

Sjön blir allt värre.

I daggroningen sätter vi fast en filt på en åra för att någon skall kunna observera oss. På förmiddagen vid ca 11 får vi syn på en trålare men han obs. oss icke utan försvinner. Sjön blir allt högre och vinden ökar till stormstyrka med snöbyar och spolar över flotten så vi blir allt mer och mer stela, mina ben äro alldeles iskalla och har ingen känsel i dem, orkar inte massera dem mera. Natten var förfärlig, sjön spolar oupphörligt över flotten, flera gånger är den färdig att kantra.

Vid dagningen äro vi alla ganska utmattade, håller utkik efter någon flygare eller trawlare. Kl 10 hör vi surret av en flygare som ser oss på flotten och han flyger ner till oss och vi viftar, flyger sen för att få tag i någon trålare. Om ca 1,5 tim har vi Grimsby-trålaren "Heckla" vid vår sida som tar oss ombord och pysslar om oss på alla sätt, vi hade då drivit omkring i 36 timmar, distans ca 50 mil Marray Firth utanför Wich. "Heckla" fortsatte till Stromnäs på Orkney Island. Kom dit den 3 kl 10 fm. Ambulance till Balfour Hospt. dit vi anlände kl 1 em. 5 st stannade i Stromnäs.

Legat på Hospitalet till den 16 februari då vi fått order att gå ombord på m/s "Svaneholm". Kl 1 em 16/2 lämnat hospitalet och åkt ombord i m/s "Svaneholm".

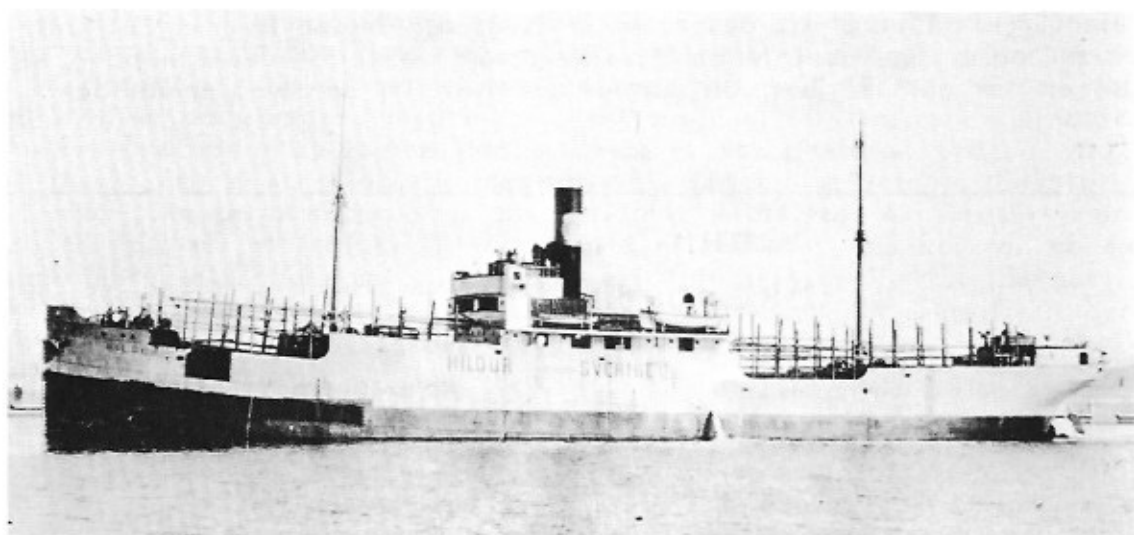
Den 18/2 lämnat Kirkwal kl 9 fm. Den 19/2 ankom till Marstenen kl. 9 fm fått lots och fortsatt resan till Koppervik dit vi anlände kl 3 på em."

Vad Nils Jönsson inte nämner i sin redogörelse, men som är väl värt att notera, är att det ombord på flotten endast fanns en burk kex och att färskvattnet frusit till is. Hur de kunde överleva under så hårda villkor är värt att ägnas en tanke åt av oss nutidsmänniskor, då vi "pustar ut efter dagens vedermödor" i bästa TV-fåtöljen.

En annan händelse med vittnesbörd om krigets fasor:

Den 28 juli 1943 utsattes Hamburg för en stor allierad bombraid och i den forna Hansastadens hamn låg vid det tillfället bl a två svenska fartyg, Karlstadångaren "Gapern" och s/s Hildur av Helsingborg. "Gapern" sänktes efter flera bombträffar medan "Hildur" träffades av en bomb som via fartygets brygga trängde rakt ner i salongen där befälhavaren och stewarden befann sig. Båda avled omedelbart.

En av hytterna intill salongen som också förstördes totalt tillhörde "Hildurs" 1:ste styrman, sjökapten Charles Schönhult från Nyhamn. Han befann sig dock inte i sin hytt i det ödesdigra ögonblicket och undslapp därigenom att dela de båda skeppskamraternas öde. Alla personliga tillhörigheter i hytten gick dock förlorade med ett undantag, nämligen klockan som kapten Schönhult senare återfann i virrvarret framme på backen med ett djupt hack i boetten.

s/s HILDUR

Vid en tidningsintervju efter hemkomsten beskriver kapten Schönhult de hemska scener som utspelades som så fruktansvärda att han saknar både förmåga och vilja att skildra dem. Inte ens Dantes Inferno borde kunna konkurrera i rysligheter med det som skedde i Hamburg.

En nyhamnare som går bort i hemmafärdvattnen är kapten Enok Larsson. Den 19 december 1943 på eftermiddagen gick han ut för att sätta krok och givetvis med förhoppningen att på så sätt kunna få en s k "julatorsk". Denna fisk är ju inte endast ett begrepp utan något som alla nyhamnare i långa tider betraktat som en verkligt fin omväxling till all julmaten. Kapten Larsson som var en erkänt skicklig seglare och sjöman, djärv och oförvägen, använde sig vid detta tillfälle av sin svärfars snipa då han gav sig iväg mot Lerhamn i det något disiga och gråkalla vädret med sydvästlig vind. Vad som gick snett har aldrig kunnat klarläggas ty några vittnen till olyckan fanns ej. De sista som varit i kontakt med Larsson var några torskpilkare från Lerhamn som lär ha pratat med honom när de själva var på väg i hamn. Det blev således ingen "julatorsk" den gången utan dessvärre ytterligare en tragedi då ännu en nyhamnare rycktes bort på sjön.

Den 15 december 1948 kolliderar höganäsångaren "Väring" i tät dimma med ett ryskt fartyg utanför Lolland. Denna dag kunde ha blivit en verkligt svart dag i Nyhamns historia, då inte mindre än fem nyhamnare befann sig ombord på "Väring". Det var kapten Bror Andersson med hustrun Anna, 1:ste styrman Albert Lund, maskinchef Bror Söderlund samt stewarden Nils Kristiansson. Samtliga, inte bara de från Nyhamn, klarade sig lyckligtvis från olyckan med livet i behåll. Med hjälp av vrakspillror lyckas de hålla sig flytande tills livbåtar från det ryska fartyget nått fram. De får sedan följa med det ryska fartyget till Wismar i Östtyskland.

Till historien hör också att 2 av "Värings" besättningsmän var estländare som flytt till Sverige. Skräcken för att deras rätta nationalitet skulle uppdagas vid framkomsten till Wismar är lätt att förstå. Men kapten Andersson fann dock på råd och för att om möjligt förhindra ett sådant slut gav han dem svensk klingande namn i de uppgifter om besättningen som de ryska myndigheterna krävde att få. Den ene av estländarna fick dock ännu en rejäl chock vid avresan från det pensionat där inkvartering ordnats. Han tilltalades då på estniska av värdinnan med sitt rätta namn. Lågmält bad hon honom att inte se på henne samtidigt som hon talade om att hon känt igen honom och kände hans föräldrar. Han fick då veta att dessa var i livet och bodde kvar i Estland. Intermezzot observerades inte av ryssarna som vaktade svensktruppen så den mannen får man säga hade dubbel om inte till och med tredubbel tur.

Sanna Skepparhistorier.

Två sjömän begagnade sig av ett tillfälle att med ett mötande fartyg sända brev till hemlandet. Det var bråttom och den ene av dem, som redan var färdig med sitt brev, säger till den andre:

— Har du inte slutat än? Vad du är långsam. Jag började långt efter dej och jag är redan klar.

— Ja, det tror jag det, du skriver bara till Malmö, men jag till Härnösand.

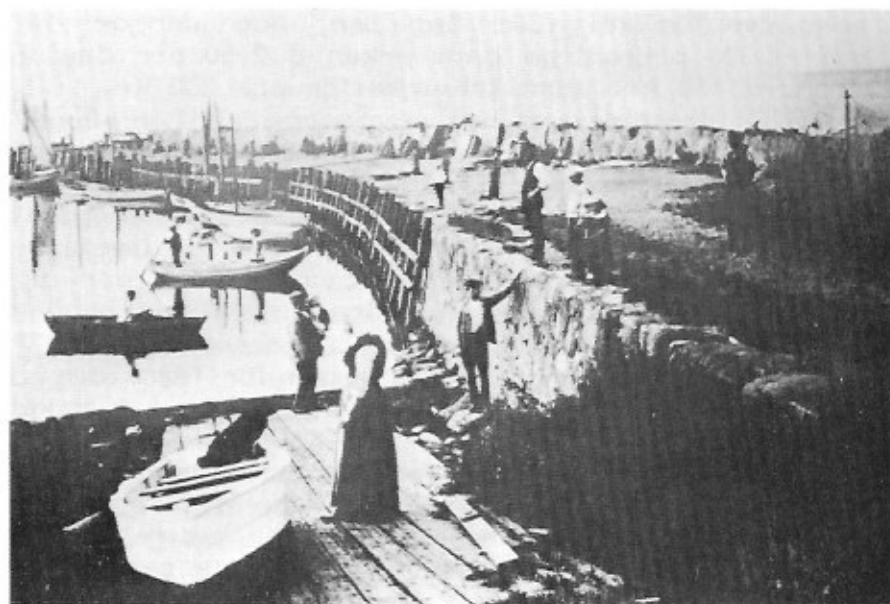
En smålandsskonare avseglade en höst från Norrland med trälast till West Harlepool. Resan gick ovanligt snabbt, varför skepparen mottogs av lastemottagaren med orden:

— Det var en ovanligt kvick höstresa kapten har gjort. Endast 6 dagar.

— Jaha! Å så korta som dagarna är nu på hösten.

MINNES- OCH INTERVJUANTECKNINGAR SAMT PLOCK UR GAMLA MÖTESPROTOKOLL

Från och med hösten 1904 finns protokoll bevarade från ordinarie och extra bystämmer med Nyhamns Byalag. Ur dessa skall här återges viktigare beslut och annat som bedömts vara av intresse för att belysa utvecklingen från en enkel pålad brygga fram till våra dagars trivsamma lilla hamn.

Ett tidigt foto av Nyhamns "bro"

Bryggan eller som den då allmänt kallades "bron" var efter den svåra julstormen 25 - 26 december 1902 i ett miserabelt skick. För att kunna utföra erforderliga reparationer har det ansökts om statsbidrag och sådant även beviljats den 17 juni 1904 med 3.000:- kr. Med anledning härav hålls den 19 november 1904 ett "Möte med hamnbyggnadsskyldiga inom Nyhamns fiskeläge". Här väljs Sjökapten Bengt Johnsson, Handlanden Janne Cronberg, Sjökapten Nils Olsson, f.d. Skeppare Jöns Mauritzon samt Sjökapten Gustaf Persson att fungera som arbetsdirektion med B. Johnsson som arbetsledare. Arbetet skall enligt mötesbeslut påbörjas den 1 februari 1905 och vara avslutat under 1906. Statsbidraget skall lyftas i 3 omgångar, först i 2 poster om vardera 1.200:- kr. under arbetets gång och de resterande 600:- kr. efter "Kungl. Väg- och Wattenbyggnadsstyrelsens" syning och godkännande. Den 28 december 1904 undertecknas ett kontrakt med nämnda myndighet innehållande paragrafer om arbetets utförande och lyftning av statsbidraget m.m. Vid ordinarie bystämma den 3 januari 1905 beslutas vidare att en timpeng på 25 öre skall utgå för medlemsdeltagande i arbetena. Ersättningen skall dock utbetalas först efter att arbetena slutförts. Man reserverar sig också för att om statsbidraget ej "skulle hinna till", så kommer en extra "utdebitering att ega rum, beräknad så att hvarje medlem af bergarlaget betalar lika". Allt verkar således klappat och klart för byggstart den 1 februari. Men så enkelt är det inte ens på den här tiden, ty en skrivelse från Väg- och Vatten, daterad den 20 januari, dimper ner och håller på att äventyra det hela. Här krävs då, att förutom kontrakt och förbindelse för arbetets utförande skall de s.k. "Hamnbyggnadsskyldiga inom Nyhamns fiskeläge" även avge skriftlig förbindelse att åtaga sig underhåll av hamn och brygga i framtiden! Vid möte den 3 februari 1905 enas mötesdeltagarna om följande svarsskrivelse, som här citeras i sin helhet:

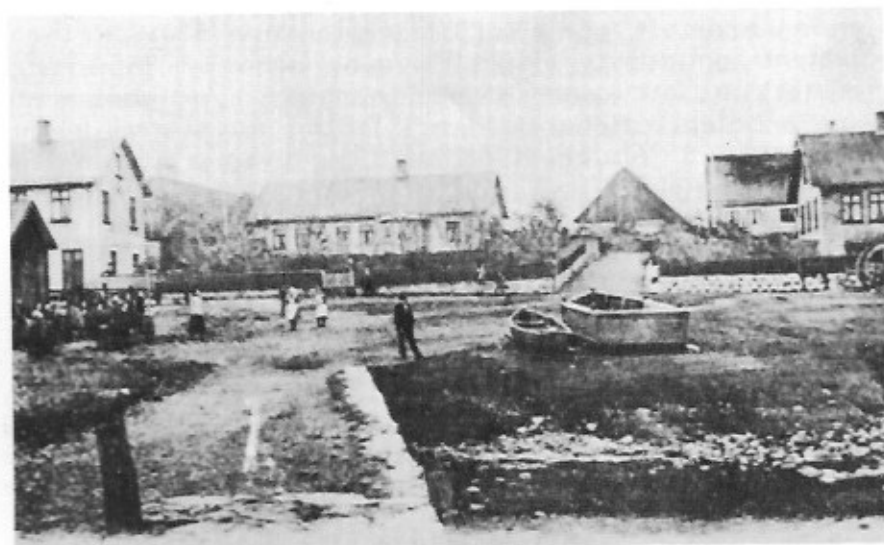
"På grund af attNyhamns brygga tillfölje sitt läge alltid är utsatt för grusfyllnad under stormar är det ganska vanskligt för några få fiskare att för framtiden kunna hålla det djup som enligt kontraktet är bestämt, och när inga inkomster i proportion med utgifterna till underhåll kunna förväntas, synes det blifva för ansvarsfullt för några få att för framtiden garantera något som kan omstörtas på en enda dag eller natt, i så fall blifva det till att stjälpas byns medlemmar i stället för att hjälpa - vi vilja dock i korthet minna om att bryggan alltid varit underhållen af innevånarna sjelva.

Vid bryggan har sedan den förfärliga ödeläggelsen under den omtalade julstormen utförts 300 personliga dagsverken å 2.50 per dag (750 kr). Skjutsar för c:a 150 kr. samt trävirke för c:a 200 kr. Summa 1100 kronor som får bestridas af byinnevånarna sjelfva såvida icke hjälp erhålles. Som nu det mesta arbete återstår och Kungl. Väg och vattenbyggnadsstyrelsen anser sig icke kunna utlemna anslaget med mindre än att en fullständig garanti från de Hamnbyggnads-skyldiges sida att sjelfva för framtiden vidmakthålla det fullbordade arbetet insändes, så vilja vi undertecknade och bymedlemmar härmed vördsamt frambära en fråga om inte alls någon hjälp kan erhållas förutan någon för framtiden bindande garanti. Klart är ju i alla fall att om vi skall ha någon nytta av bryggan för framtiden vi då också få försöka att hålla den i brukbart skick för vårt fiske.

Styrelseledamöterna jämte delegarna i bryggan har därför enhälligt beslutat att hellre än att förbinda sig till något som vållar stora kostnader i en framtid för några obemedlade fiskare är bättre att sjelfva reparera det allra värsta, tacksamma om någon hjälp kan erhållas."

Tydiligen har den insända skrivelser haft åsyftad verkan för i årsmötesprotokollet från 1906 nämns om en lyftning på 1.200:- kr. av statsanslaget.

Att notera från årsstämman den 15/1 1907 är, förutom val av ny byfogde, att något trassel uppstått vid uthyrning av byalagets mudderpråm till en entreprenör i Mölle. Det överenskoms nämligen att man genom stämning skall göra sin rätt gällande angående lånearvode och skadeersättning för pråmen. En fullmakt skulle tillställas Notarie Hans J. Olsson i Arild att föra byns och samhällets talan mot syndaren i fråga. Hur det hela avlöpte förtäljer dock inte historien.

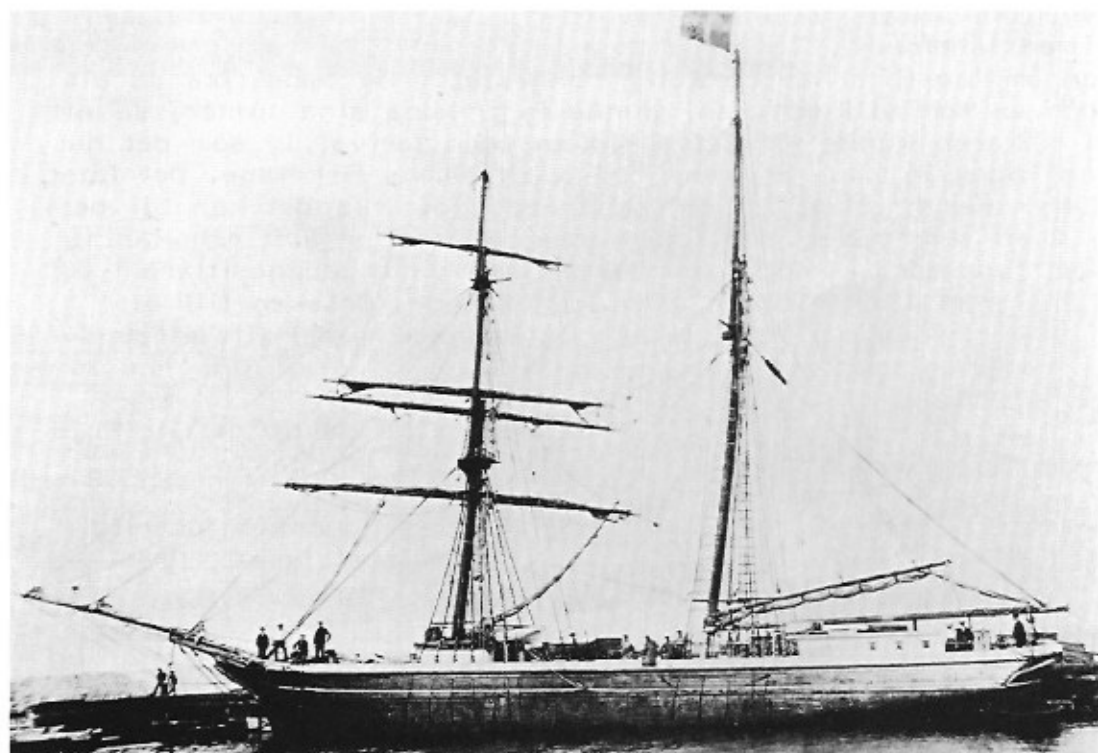
Hamnmotiv c:a 1910

Att det redan i början på 1900-talet varit problem med sand och grus i hamnen finner man belägg för i protokollet från 1908. Man talar då om att vid lågt vattenstånd under vintern bortforsla sandbanken med skjutsar! Troligen rör det sig i detta fall om uppgrundning vid "brons" landfäste. Stämman beslutar också att för bärjarlagets räkning skall inköpas en båt, vars pris ej får överstiga 300:- kr.

Under 1909 får byfogden i uppdrag att åka till Landskrona, ja om så behövs även till Köpenhamn, för att där undersöka möjligheten att inköpa ett mudderverk. Han skall undersöka priser inte bara för mudderverk utan "äfvén priset på vinsch och andra behöfliga inventarier för en mudderpråm".

Något riktigt mudderverk blev aldrig inköpt. Däremot kan på gamla foton från den här tiden beskådas en på land uppdragen mudderpråm, vilken kan vara ett resultat av byfogdens resa. Denna pråm lär ha varit flitigt i bruk och bl.a. under 1912 då det skall "gravas vid bryggan" enligt årsmötesbeslut.

En 2-mastad skonare vid namn "Carl Petter" högs upp 1910 eller 1911 vid "Lille Båe" strax utanför Nyhamns hamn. "Carl Petter" var på 165 ton och byggd 1868 i Värnanäs. Skonaren hade tidigare sedan 1905-1906 varit hemmahörande i Höganäs och då ägts av Emil Johnsson. Befälhavare under den tiden hade bland andra varit kapten Nils Petter Pettersson, Nyhamn, och kanske var det även han som genom upphuggningen beseglade "Carl Petters" öde. "Carl Petters" namnbräda satt i många år uppsatt på ruffen nere vid hamnen, men vid ett tillfälle i samband med att södra gaveln fick ny bräd-klädsel råkade namnbrädan rämna och är sedan dess borta. Något finns i varje fall kvar av "Carl Petter" och kan beskådas än idag vid hamnen, det gäller det trävirke som skymtas i kölrännan på slipen. Att det verkligen rör sig om rester från "Carl Petter" bekräftas av ett protokoll från extra sammanträde med Bylaget den 16 mars 1911. Då beslutas nämligen "om inköp av nödit trä till ett släpställe på auktionen af Kalpetter". Det mesta av det inköpta virket blev senare övergjutet eller borttaget i samband med ombyggnad av slipen.

"CARL PETTER"

Vid ett extra möte hållet i januari 1912 beslutas det att tillsända H.H. Kammarrådet Dufva en skrivelse med begäran om att riksdagen eller Kungl. Majestät må utföra en utredning "huru det egentligen förhåller sig med strandrätten eller strandjorden inom Nyhamns fiskeläge." Ur brevet citeras:

"Enligt våra förfäders uppgift då de i början af 1800 talet och slutet af 1700 t. började att bosätta sig här, fingo de tillåtelse af Konungens Befallningshafvande eller Kronofogden i länet att nedan om den s.k. Rågången på strandmarken inhägnat sig en tomt och bygga hus, mot att erlægga en liten afgift till Kronan eller Kungl. Majestät, (16 shilling banco ha vi hört) och detta gjorde att en efter annan slog sig ned och byggde hus, och idkade fiske så vid 1830-talet var här ungefär en 18 å 17 hus uppförda hvilka alla betalade sin jordskyld till Kungl. Majestät och Kronan, samt hade alla husen namn af gathus. Hvem ägde strandjorden då? Stämman menar att det var Kungl. Majestäts och Kronans jord, men som strandjorden sträcker sig ett godt stycke i såväl norr som söder och inte var bebyggt kommo Bräcke, Skättekärr, Smedstorp, Rågåkra samt däromkring liggande gårdar samt Krapperups fiedekomiss och ville tillägna sig strandjorden, men därpå ville inte fiskarna gå in. Så blef det process och dommen utföll efter skriften "att honom som har varder gifvit och honom som litet hafver varder tagit ifrån honom och gifvit honom som hafver". Sedan blef delning, hälften af Nyhamn togs till ofvannämnda gårdar andra hälften till Krapperups fiedekomiss, och så skulle där hafvas nya kontrakt. Kronobönderna lämnade kontrakt på lifstiden, men Krapperup endast på 10 år och efter varje förnyad kontrakt ökas jordskylden betydligt så t.ex. när fadern betalade 1:- Kr. för tomten betala nu barnen 8:-, 10:-, 12:- ända upp till 16:- Kr. för samma tomt.

Vi ha ofta framställt fråga till gårdägarna, om att få köpa jorden, men få alltjämt till svar, att de ej kunna sälja den. Hvad grunden är, att de inte kunna eller vilja sälja, vet vi inte, men som kanhända att de inte själfva ha några köpehandlingar, de inte kunna ge några köp.

Som svenska staten gör mycket för att hjälpa fiskarbefolkningen både med lånefonder och hamnbyggnader, vore det stämmans högsta önskan om lagstiftarna och Kungl. Majestät ville ombestyras så att var och en som vill och kan, kunde få friköpa sina tomter, så att äfven fiskaren kunde förvärfva sig en egen tomt, ty som det nu är kan ingen få köpa en kvm jord på Nyhamns fiskeläge. Det låter ju nästan besynnerligt att en jordägare uppe i landet kan bli delägare i en strandjord, som han varken köpt eller ärft och kan få rätt att taga jordskyld af en fiskare som varit strandsittare i 30 å 40 år innan 1830 eller då delningen skedde. Orsaken till att fiskaren förlorade sin rätt var att de saknade medel till att fortsätta processen till högre rätt."

Någon förändring i positiv riktning lär det dock inte ha blivit till följd av den relaterade skrivelsen utan allt förbliver vid det gamla.

Trots reparationen som gjordes 1905-1906 behöver bryggan kontinuerligt underhållas. I 1911 års mötesprotokoll sägs det exempelvis att "Bron skall Killas och Sementas där den är sönder och har gitt sig".

Svårigheterna att få ut de beslutade avgifterna upptages till behandling på 1914 års ordinarie stämma. Man tar då till protokollet, att de båtägare, som är medlemmar i bya- och bärgarlaget men lånar ut sina båtar eller i dessa medtager icke medlemmar, skall ikläda sig ansvaret för inbetalning av de 3:-/person som skall erläggas till brokassan.

Garnbödning 1912

Personer från v.
 Anders Svensson
 Johanna Svensson
 John Zimmerdal
 Cecilia Jönsson
 Anders Peter Lund
 Sven Thimsson
 Erik Svensson
 Hans Jönsson

Hamnmotiv 1912

Brovägen då seklet var ungt

Personer från v.
 Fotogr. Peter P Lund,
 Nils Svensson med
 "rullebören", övriga
 är okända.

Lördagen den 14 februari 1914 avhålls en extra bystämma för att utröna, om den år 1831 avsatta arealen för båtupppdragning och uppläggning av fisknät, skulle friköpas. Det rörde sig om ett sammanlagt markområde på 5,3 kappland, som man efter en stunds diskussion enas om att på laglig väg försöka få uttaget som tillhörigt byalaget. Till att vidtaga nödiga åtgärder utsågs Kaptenerna J.P. Andersson och K.P. Lundh. Dessa skulle också utröna "hvad som kan göras för stärfjande af Tång och Gruskörning från området under Nyhamns by".

Reparationsarbeten och muddring är något man ständigt återkommer till på bystämmorna. 1915 beslutas således att "den sten sjön vräkt ned skall upptagas och läggas på bröstvärnet" och därtill skall en "järsgård lägas från ändan på muren, hän till nya vägen". 1916 beslutas att "Pålare och annat Som fodras" skall slås ned vid yttre ändan på bron.

När det gäller muddringsarbete verkar det ha varit svårt att få medlemmarna att deltaga i detta knog. Därför överenskoms både 1917 och 1918 om att böter skall erläggas av hemmavarande medlem, som ej deltar i denna syssla "när hans tur blir". Möjlighet ges dock att för egna medel leja bort sin arbetsinsats.

1918 vill man också försöka få fler att ansluta sig till byalaget genom att ålägga de utomstående att betala 10:-/år för fiske samt 5:-/år för båt. Detta ger till resultat, att 11 personer ansöker om medlemskap och blir antagna. Som tidigare omtalats i samband med stadgarna, beslutas det här året också om utarbetande av ett nytt bärgningsreglemente. Till att utforma detta väljs fyra personer, nämligen N.A. Mauritzon, S. Jönsson, J.P. Andersson och A.P. Lundh.

Vidare så börjar samma år planer ta form för att utföra omfattande reparations- och förbättringsarbeten av bryggan. Förbättringsarbetena avser tydligen först och främst utläggning av en vinklad stenpir i söder. En ansökan insänds därför till både kommunen och staten om ett totalt anslag på 35.- eller 40.000:-- kr. Skulle kommunen ej vilja stå för tredjedelen av detta belopp, beslutar byalaget att själva tillskjuta en mindre summa. De planerade arbetena utförs och är färdigställda c:a 1920. Hamnen har då fått det utseende, som kan beskådas på ett gammalt foto.

Hamnen c:a 1925

Under 1919 ansöks hos Kungl. lotsstyrelsen om tillstånd att uppsätta 2 fyrlyktor vid Nyhamns brygga. Tillstånd erhålles enligt beslut fattat den 26 juni 1919 och avser 2 fyrlyktor med en lysvidd av omkring 3 distansminuter och visande fast vitt sken samt inriktade i överenslinjen norr om Skärsbådarna in till bryggan.

Hamnens ständiga ekonomiska svårigheter och vissa medlemmars ovilja eller kanske svårighet att betala sina avgifter belyses i protokollen från bl.a. 1919 - 1924. Man beslutar då att uttaxera 1 % för medlemmar och 10 % för övriga av alla fiskeinkomster samt höja avgifterna för både i Nyhamn hemmahörande båtar och främmande. Dessutom skall ett lån på 3.000:-- kr. upptagas i den bank, som kan erbjuda de fördelaktigaste villkoren. Lånet skall amorteras på 10 år och samtliga medlemmar i både bya- och bärgarlaget blir skyldiga att bidra till amorteringarna. Man anser dock, att om någon större strandning skulle förekomma, bör en del av den erhållna ersättningen härför kunna avsättas för återbetalningen. Någon uppfattning om svårigheterna att få in de stadgade avgifterna får man av nedanstående överenskommelse från 1922.

Tredskande medlemmar hotas i något protokoll med indrivning, om deras skulder ej betalas självmant.

1921 tillsätts en kommitté att utarbeta ett nytt "By och Hamnreglemente för Nyhamns Byalag". De utvalda är N.A. Mauritzon, Herman Cronberg, S. Jönsson, Albin Knafve, Charles Cronberg och Ludvig Nilsson. Det nya reglementet, som framläggs, antas vid årsmötet i januari 1922 och ansluter i stort till det gamla från 1884 med endast mindre förändringar. Enligt länsstyrelsens resolution nr 273 av den 11 februari 1922 fastställs så handlingen "att lända till efterrättelse byalagets medlemmar sinsemellan".

Den 1:ste och 2:dre november 1921 rasar en svår storm, som åstadkommer stora skador på hamnen. Med anledning härav erhålls en skrivelse från landsfiskal Nibelius i Höganäs med önskan om biträde av några personer att på statens bekostnad besiktiga skadornas omfattning. På ett extra möte 22/12 s.å. utses de personer, som med styrelsens ordförande J.P. Andersson i spetsen, skall biträda Nibelius vid förrättningen. Besiktningens resultat har trots efterforskningar ej kunnat återfinnas, men någon uppfattning om skadornas omfattning fås i §§ 3 och 4 i protokoll från ett extra sammanträde i november 1922. Nedan citeras dessa §§, ur protokollet.

"§ 3. Efter en längre ingående diskussion öfver hamnstyrelsens förslag att uppbygga resten af den, af vinterstormarna i fjor förstörda hamnpiren, beslöts enhälligt att det af P. Jansson i Svanshall uppgjorda förslaget med jernbjelkar och betonggjutning vore det bästa. Ett andra förslag med byggande af stenkista af trä ansågs blifva betydligt dyrare på grund af att all stenen i så fall måste upptagas och bortforslas innan stenkistan skulle kunna placeras på sin plats, hvarefter stenen åter skulle forslas tillbaka och fyllas i kistan. Dessutom skulle betydligt mera sten behövas för fyllning af denna. Det har äfven visat sig att kistor af trä icke hålla någon längre tid. Dessutom framhölls särskildt att detta arbete endast kan utföras under sommaren då vädret lämpar sig för dylika arbeten och under denna tid är byalagets arbetsföra medlemmar sysselsatta med sin fiskerinäring eller upptagna på annat håll. Byalaget saknar äfven nästan alla arbetsmaskiner och redskap, hvarföre dessa måste anskaffas på ett eller annat sätt.

§ 4. Beslöts att insända P. Janssons kostnadsförslag till Fiskerientendenten Gust. Swenander i Lund i och för medels erhållande för utförande af arbetet."

Någon stor reparation blir emellertid inte av utan provisoriskt försöker man få bukt med det värsta. Ekonomiskt bidrager en del privatpersoner med stöd till de vidtagna åtgärderna. Till dessa personer, som tyvärr ej är namngivna, riktas ett varmt tack vid 1923 års ordinarie årsstämma.

En kontrovers är tydligen också på gång 1922 mellan nyhamnarna och jordägarna. Ett beslut av länsstyrelsen från den 11 februari 1922 om förbud mot bortforsling av strandmal på en sträcka av 400 m, norr om och 550 m. söder om hamnen faller inte jordägarna på läppen. De översänder därför en klagoskrift till myndigheten i fråga för att få beslutet hävt. Nyhamnarna svarar med en inlaga, där malens stora betydelse som skydd för både hamn och uppförd bebyggelse grundligt klargörs. Det hela utmynnar i att länsstyrelsens beslut står fast och hamnstyrelsen utfärdar en kungörelse, som sedan under flera år, både på 20- och 30-talet, uppläses i såväl Brunnby kyrka som Nyhamns missionshus.

För att få en grundlig reparation utförd av de år 1921 uppkomna skadorna vänder man sig 1925 till Kungl. Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen med begäran om utredning och upprättande av arbetsplan. Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen beräknar kostnaden till c:a 50.000:- kr och kräver, att byalaget skall svara för 1/10 av denna summa, men också att säkerhet skall avges om att vissa tomter, som behövs för hamnbygget, skall säkert ägas eller disponeras av hamnen. För ekonomiskt stöd till byalagets insats vänder man sig till kommunen med begäran om hjälp, men får avslag. När det gäller möjlighet att få friköpa erforderlig mark tillskrivs markelagets förman Janne Andersson i Bräcke, men även här kammar man noll, ty markelaget ställer sig avvisande till försäljning. Hela saken faller så slutligen vid årsmötet 1927. Då ger en begärd omröstning, om reparation skall utföras, till resultat 2 ja- mot 10 nejstämmor.

I början av 1930-talet uppfördes vid hamnen en av de första fiskebodarna, om man bortser från de på äldre tider förekommande garnhusen. Det var Per Cronberg som stod för bygget och honom minns många nyhamnare än idag med glädje. Hur många nyhamnsgrabbar har inte rott hans snipa hit eller dit för en lön som bestod i si eller så många "poäng"? Invändigt målade byns konstnär, Nils Folke Knafve, olika konstverk på väggarna, som dessutom var dekorerade med dikter och annat, sprungna ur innehavarens poetiska ådra. Bland andra tänkvärda ordspråk fanns bland annat: "Har du ingenting att göra, gör det inte här". Över entrédörren hängde en namnbräda med namnet "Wega" pryddigt utskuret och Wega var för övrigt även namnet på Per Cronbergs snipa.

Sillfångst 1933
Personer fr. v.
Sture Jönsson (ej bekräft.)
Erik Svensson
Nils Svensson
Erik Möller
Nils Jönsson

"Krutgubbar" från v. Martin Lindgren, Nils Cronberg,
Albert Thinsson och John B. Cronberg.

1934 har man kommit fram till att åtgärder måste vidtagas för att sätta hamnen i ett bättre skick. En kommitté, bestående av N.A. Mauritzon, O. Abrahamsson och G. Cronberg, tillsätts för att handlägga frågan. De skall kontakta Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsens representant för att få en utredning till stånd och få lantmätare att göra uppmätning och kartläggning av det område, som erfordras för hamnen. Vidare skall de vända sig till Söderbygdens vattendomstol för att påkalla deras ingripande så att nyttjanderätt kan erhållas eller inköp av området eventuellt ske till rimligt pris. Möjlighet till erhållande av statsanslag skall också undersökas av de kommittéerade.

De tre utvalda lyckas enligt ett mötesbeslut den 3/3 1934 utverka nyttjanderätt för den markandel, som ägs av det tidigare nämnda markelaget. Nyttjanderätten skall för en engångsavgift på 25:- kr gälla "så länge området brukas som hamnplan och hamnen äger bestånd". För den markandel, som innehas av Krapperup, kan nyttjanderätten ej komma ifråga på grund av den då gällande fideikommisslagen, utan här blir det fråga om köp. Ett köpekontrakt, som undertecknas av parterna den 31/5 1934, upprättas av Friherre Gyllenstjerna. Kontraktet gäller försäljning av 841 m² mark till Nyhamns Byalag för ett pris av totalt 150:- kr. under förutsättning att vederbörande myndighet godkänner försäljningen.

Kommitténs kontakter med Kungl. Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen resulterar i en slutlig kostnadsberäkning för ombyggnaden på 66.500:- kr, varav byalaget skall ikläda sig ansvaret för anskaffandet av 10 %. Dessutom skall byalaget vara inregistrerat som en ekonomisk förening och vissa uppgifter lämnas om bl.a. äganderättsförhållandena för det ifrågasvarande hamnområdet.

Då man kommit så här långt, hålls den 16 maj 1935 ett extra sammanträde och med 25 röster för och 4 mot beslutas, att Byalaget skall underteckna erforderliga förbindelser för igångsättande av reparations- och ombyggnadsarbetena på hamnen. En av nejrösterna vill dock få fört till protokollet följande yttrande: "jag ansvarar ej för någon förbindelse f.n.v. eller i framtiden". Detta får inte någon inverkan på beslutet, utan den tidigare valda kommittén får förtroende att fortsätta sin verksamhet och vidtaga nödiga åtgärder samt erhåller bemyndigande att å Byalagets vägnar underteckna erforderliga handlingar.

Den 25 oktober 1935 beviljas statsanslag på 59.850:- kr. Kontrakt med Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen undertecknas av kommitténs medlemmar den 19 november samma år och antages av denna myndighet 6 dagar senare.

Vissa förändringar, som beslutas under senare hälften av 1935, ökar emellertid ombyggnadskostnaderna med c:a 2.000:- och denna summa beslutar man upplåna i Brunnby Sparbank. Som låntagare utväljs Hamnstyrelsens ordförande John Bernhard Cronberg med A.G. Cronberg och N.A. Mauritzon som borgensmän. Samtliga byalagets medlemmar är dock solidariskt skyldiga att svara för lånets kapital- och räntekostnader.

Under 1936 sker så den stora upprustningen av hamnen, som i stort ger den det utseende den har idag, om man bortser från de två långt senare uppförda träbryggorna.

Hamnbyggnadskommitténs uppdrag är emellertid inte avslutat i och med att de överlämnar hamnen i färdigt skick till medlemmarna vid årsmötet i januari 1937. Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen har nämligen synpunkter att komma med vad beträffar hamntaxan och byalagets stadgar. De önskar vissa smärre revideringar i dessa handlingar och att handha genomförandet av detta blir en fortsättning på kommitténs arbete.

Ändringar enligt Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsens instruktioner utförs och resultatet är de än i dag giltiga stadgarna, daterade den 27 april 1937. De antas enhälligt vid en extra bystämma nästan exakt ett år senare.

Ombyggnads-
arbeten på
hamnen 1936

Natten till den 24 juli 1936 inträffade en fartygsolycka utanför Nyhamn - Lerhamn. Det var s/s "Björnvik" från Tallin och ångaren "Clifford" från New York som kolliderade. Sammanstötningen blev häftig och den trälastade "Björnvik" vattenfylldes snabbt, varför besättningen togs ombord på det amerikanska fartyget. En mästerlots vid namn E Olsson från fyrskeppet Svinbådan hade i en motorbåt tagit sig fram till den drivande "Björnvik" och kallat på bogserhjälp från Helsingborg. "Björnvik" sätts på grund vid "Gaddis" ca 300 meter från land och den tillkallade bogseraren, Röda Bolagets "Fritiof", får först inrikta sig på att medverka vid lossningen. Den lossade delen av lasten förs i land i Helsingborg, varefter "Fritiof" med hjälp av "Birger", en annan av Röda Bolagets bogserare, lyckas få haveristen i hamn. "Björnvik" var på 740 reg. ton och hade tidigare under samma namn tillhört ett rederi i Norrköping.

s/s "BJÖRNVIK"
på grund med
"FRITIOF" och
"BIRGER" under
lossningsarbetet.

Åren 1938-1940 handlar mest om amortering och räntor för lånet på 2.000:- kr, som tagits 1935. Sålunda utdebiteras både 1938 och 1940 8:- kr. extra per medlem som hjälp till dessa utgifter.

Under krigsåren 1939 - 1945 finns inga noteringar om vad som detta innebar för hamnen. Många minns dock säkert än i dag, hur taggtrådsstängsel sattes upp, fort byggdes och militär personal inkvarterades i stugorna under den här tiden. De senare "lyckades" också i ett fall att sätta eld på ett hus, så att det brann ner. Det låg på den tomt, där idag Hans Jönsson har sin villa (Brovägen 36) och det brunna huset var hans föräldrahem. Under flyktningsvågen från Danmark i oktober 1943 anlände ett par småbåtar från andra sidan sundet till Nyhamn. Åtminstone en av dessa hade tyskarna försökt göra obrukbar för flyktändamål genom att skjuta

hål i bordläggningen under vattenlinjen. Danskarna hade dock lyckats sätta den i något så när brukbart skick genom att täta kulhålerna med kitt och drevgarn, som hölls på plats genom att två av den tidens danska håslagna mynt nitades ihop på ömse sidor om bordläggningen.

"Ruffabänken" troligen på 1930-talet.

Från v. Sture Jönsson, Janne Jönsson, Nils Jansson, Herman Jansson (skymd), Nils Cronberg, Janne Andersson (skymd), Sven Jönsson, okänd, Arvid Fältström samt en okänd.

"Söndagsfrid"

Från v. Bernhard Svensson, Janne Jönsson, Nils Peter Pettersson och Nils Knutsson.

För att återgå till protokollsutdragen omtalas från ordinarie årsmöte 1940, att beslut fattats om att förse ruffen vid hamnen med elektriskt ljus. Inläggningskostnaden skulle delas lika mellan byalaget och den då existerande Nyhamnsläge Elektriska Distributionsförening. När således så gott som hela Europa är mörklagt på grund av kriget förses ruffen med el-belysning, tala om paradox.

En händelse som inträffade under krigsåren och berörde Nyhamn bör kanske inte helt få falla i glömska. De krigförande, kanske främst engelsmännen, använde sig ju åtminstone under de första ofärdsåren av s.k. spärrballonger som skydd mot lågtflygande fiendeplan. Ballongerna som liknade madrasserade, mindre luftskepp förankrades med vajrar i marken och fick sväva fritt kanske något hundratal meter upp i luften.

Vid ett tillfälle kom en sådan ballong, som slitit sig, inseglande över land från väster med förankringsanordningen släpande efter. Ballongen som senare omhändertogs av militär personal hann dock först ställa till med en del oreda nere i byn med sina släpande vajrar. Först raserades några luftledningarna för el och tele och därefter revs skorstenen på det hus som idag har adress Brovägen 14. Huset innehades på den tiden av Sjökapten John Pihl som var hamnkapten i Nyhamn 1956.

Efter kriget, närmare bestämt den 17 augusti 1945, blir Nyhamn åter påmint om vilka faror som skepp och sjöfolk fortfarande kunde utsättas för trots att fred slutits mellan de krigförande.

Mina hotade spränga Nyhamnsläge

En del fastigheter måste evakueras

Vidstående artikel får tala för sig själv, eftersom det kan vara svårt att beskriva den dramatik som rådde i byn. Tilläggas skall bara att det inte endast rörde sig om "en del skador på fönsterrutor" ty det var allt åtskilliga fönster som fick glasas om. Även inne i flera hus skedde skadegörelse genom att tavlor och tallrikar etc ramlade ner från väggarna och prydnadssaker föll från hyllor och bord vid själva sprängningen.

I fredags kväll och natt fick Nyhamnslägeborna uppleva en sensation då en mina kom drivande utifrån direkt mot samhället något söder om hamnen. Minan hade observerats tidigare men det antogs bara vara en flytboj. Sedermera visade det sig vara en magnetmina. Saken rapporterades till kustbevakning och hemvärn och till t. f. landsfiskal Hjort i Höganäs, som omedelbart gav order om avspärrning av det farliga stället. Som alltid då något sensationellt är å färde samlades en stor folkmängd utanför avspärrningen och invånarna i de avspärrade fastigheterna tog det säkra framför det osäkra och sågs med sina tillhörigheter söka sig nattlogi på en mera säker plats. Vädret var lugnt och någon sjöhävning förekom knappast varför någon större risk för att minan skulle explodera knappast förelåg.

Vid midnattstid använde personal från Marindistriktet i Malmö men det rådande mörkret gjorde det omöjligt att då desammra minan, varför denna bogserades ut på ett betryggande avstånd från stranden. Vid gryningen gick emellertid personal åter ut till minan, som då sprängdes och explosionen våldade en del skador på fönsterrutor trots att den var ganska långt ut till havs.

Under senare hälften av 1940-talet har man på Byalagets årsmöten uppe till behandling, huruvida kontraktet med Zwitzers bärgningsbolag skall sägas upp. Dessutom diskuteras ånyo frågan om att med polismaktens hjälp försöka inkassera utestående fordringar. Vad det senare konkret resulterade i omtalas ej, men Zwitzerskontraktet enas man om att bibehålla åtminstone några år till.

1947 hade Nyhamns hamn ett gästbesök som var lite utöver det vanliga. Då anlände nämligen ett pontonplan tillhörigt Ahrenbergsflyg i kungliga huvudstaden. Med hamnen som utgångspunkt gjordes sedan uppstigningar så att intresserade mot en avgift på c:a 10:- kunde få beskåda Nyhamn från ovan.

Någon större succé för arrangören blev det nog inte, kanske beroende på priset eller på grund av att Nyhamnarna föredrog sitt vanliga hav framför lufthavet.

1951 infordras anbud på uppmuddring av inre hamnbassängen för att så småningom kunna anlägga en ny träbrygga här. Nyhamns Byförening UPA, som tillkommit på 40-talet, hade skänkt och uppsatt en flaggstång på hamnplanen, vilken också kunnat göras prydligare genom penning- och materialgåvor från ett antal medlemmar. Till både badortsföreningen och de givmilda medlemmarna riktas ett varmt tack i protokollet från 1951 års bystämma.

Muddringsarbetena och utläggning av den nya träbryggan som diskuterats enligt ovan kommer till utförande först 1958, men redan 1953 har Gottfrid Cronberg och Albert Lund utvalts att som befullmäktigade ombud "tillse att arbetet blir som stämman beslutat".

1954 sker uppsägning av kontraktet mellan bärgarlaget och Zwitzers, varför man kan utgå från att bärgarlaget härmed är ett avslutat kapitel.

Sedan slutet på 40-talet har de s.k. Nyhamnsspelen ägt rum så gott som varje år under sommaren. Från början skedde det om minnet inte sviker i Badortsföreningens regi. Då bestod arrangemangen i kappseglingar och simtävlingar samt diverse lekar och andra begivenheter. De senare inte helt olika de som förekommer än idag i samband med Nyhamnsspelen.

På den tiden var det dock inte fråga om seglingar med annat än rena snipor som många gånger riggades inte enbart med fock och sprisegel utan ofta hissades även klyvare och toppsegel.

På den tiden fanns det i Nyhamn 2 snipor som var i en klass för sig som snabbseglare betraktat. Detta var inte enbart beroende på dessa båtar seglingsegenskaper utan också på ägarnas stora och erkända skicklighet som seglare. Ägare var bröderna Ivan och Uno Svensson, den senare numera med efternamnet Ydervall, som själva hade byggt var sin snipa och givit dem namnen "Rania" resp. "Diana". Åtskilliga var de triumfer som firades av de båda bröderna och efter dem någon av deras andra bröder. Triumfer firades inte bara vid tävlingarna i Nyhamn utan även vid sådana i Svanshall, Arild och Viken. Oftast var det nog "Rania" som drog det längsta strået fast konkurrensen var hård de båda båtarna emellan. Det fanns dock även andra båtar som "Maria Galanta" från Svanshall, vilken skickligt manövrerades av sin ägare Pelle Wallin och "Tärnan", också den från Svanshall samt "Wai Waika" från Arild som gjorde dem äran stridig. Omkring 1953 försvann några av dessa "utombys" konkurrenter genom att en klassindelning infördes, som skiljde på snipor över och under 18 fot.

Vad det gäller simtävlingarna var dessa med undantag av spelen 1955 nästan enbart avsedda för traktens yngre förmågor och avsåg oftast sträckan 25 eller 50 meter.

1955 skilde sig markant från övriga år genom att det då fanns deltagare ända från Egypten som deltog i tävlingarna. De simmade en långdistanssträcka på ca 4.600 m, där det gällde att simma från hamnen ut till "pricken" vid Skärsbådan och tillbaka. Att egyptier deltog berodde på att 1955 var året för den stora utställningen H 55 i Helsingborg och där anordnades det en hel del spektakel, bland annat simtävlingar över Öresund med internationellt deltagande. Någon med sinne för PR hade alltså lyckats få några av dessa stjärnor att komma till Nyhamn, inte för att det rörde sig om en stortävling, men det gav ju åtminstone ett bra tillfälle till träning i Öresunds salta böljor.

Snipsegling 1955

Internationellt vid Nyhamnsspelen i går

Söndagens Nyhamnsspel hade fått en internationell prägel genom danskt och egyptiskt långsimmarbesök. Såväl simningar som inte minst seglingarna gick i rena öskevädret, men trots detta var publiken något mindre än tidigare. Man får väl skylla på konkurrerande arrangemang och det fina badvädret.

Flaggspellet vid hamnen, segel på sundet och ungdomarna i vatten gav en fin prägel åt spelen, som för övrigt fått sin inledning med seglarbal på lördagen. Attack från Helsingborg stod som vanligt för rusthållet ifråga om simningarna. Flickor och pojkar tävlade för glatta livet på korta distanser, och det var härfint ibland när segrarna korades.

Seglingarna hade inte samlat så många deltagare, men det blev ett fint inslag i det nära nog idealiska vädret. Dagens kortaste tid i seg-

lingarna noterades av nyhamnspojken Uno Svensson med 1,27.

Långdistanssimningarna var ett nytt inslag i Nyhamnsspelen, och det egyptiska deltagandet tilldrog sig givetvis stor uppmärksamhet. Tre egyptier deltog i amatörklassen, dubbel sträcka, 4.600 meter, men här inträffade överraskningen att en svensk, Olof Olsson vann medan en egyptier fick bryta loppet. Distansen var för kort för att egyptiernas överlägsenhet skulle kunna göra sig gällande! I proffsklassen vann dansken Helge Jensen över Lars Jönsson. I enkla klassen 2.300 meter vann Helge Ljungkvist.

Efter tävlingarna förrättades prisutdelningen av skogsmästare Erik A. Eriksson, Krapperup, som framförde badortsföreningens tack till alla medverkande och till publiken samt ett särskilt tack till de utländska deltagarna.

Resultat:

Seglingarna, klass I, övriga båtar: 1) Ture Svensson, Nyhamnsläge, 1 tim. 32 min.; 2) Gunnar Borg, Strandbaden, 1.53.

Stora snipor: 1) Sture Jönsson, Viken, 1.36. Badortsföreningens vpr samt hpr.

Klass II, snipor under 18 fot: 1) Uno Svensson, Nyhamnsläge, 1,27; 2) Göran Runsten 1,46; 3) Lars Erik Svahn, 1,56.

Simningar, 25 m, flickor, 7—8 år: 1) Viveka Währling 32,6; 2) Barbro Tillberg 35,2; 3) Gunbritt Ipsenius 36,2.

Pojkar, 25 m, 9—10 år: 1) Per Ola Hartvigsson, 21,7; 2) Torbjörn Ström, 25,0.

Flickor, 25 m, 9—10 år: 1) Gunilla Hansson 22,9; 2) Eva Harrsen 29,9; 3) Wivian Berglin 27,8.

50 m pojkar, 11—14 år: 1) Jan Karlsson 37,4; 2) Tommy Rosenkvist 37,6; 3) Jan Svensson 40,9.

Simningar 4.600 m, proffs: 1) Helge Jensen 1.41.50; 2) Lars Jönsson 1.43.10.

Amatörklassen, 4.600 m: 1) Olof Olsson 1.33.00; 2) Ahmed Hamouda 1.35.40; 3) Hahmoud Hassan 1.39.30.

Enkla klassen, 2.300 m: 1) Helge Ljungkvist 44.42,2; 2) Lelf Nilsson 45.27,8; 3) Fritz Wflrup (oldtimer) 1.16.10. Damklass, dito: 1) Kerstin Alsen 1.04.10.

Efter prisutdelningen underhöll Eskilsminnekvartetten.

I samband med Nyhamnsspelen anordnades också auktion på av byns damer egenhändigt färdigställda alster som virknings- sticknings- och sömnadsarbeten. Av inkomsterna från auktion och övrigt erhöll Byalaget då som nu belopp av varierande storlek att användas till hamnens fromma.

I slutet på 1950-talet blir muddring av hamnbassängen och reparation av stora hamnarmen åter en nödvändighet, men ekonomin kräver även denna gång att ansökan om statshjälp måste inges. Hjälpen erhålles och 1958 blir ett händelserikt år i hamnens historia. Reparation och muddringsarbeten kommer till utförande liksom den nya träbryggan i hamnbassängens mitt. Dessutom rivs de gamla torkställningarna för sillnärddingar och ersätts med nya. Fyrställning reparerades och enligt en resolution från Sjöfartsstyrelsen sker en indragning av fyrlyktan "Nyhamns övre", varefter endast lyktan på fyren återstod för vägledning in till hamnen.

Det skulle dock dröja ytterligare några år innan fyren blev elektrifierad även om sådana planer diskuterades redan detta år. Att också notera från 1958 är att dagsverke för båtägarna infördes. Det bestämdes till 8 timmar för medlemmar under 60 år och till 4 timmar för de mellan 60 och 70. Övriga inklusive sjuka var befriade från dagsverke. Böter skulle också utdömas med 2:- per timme för den som utan laga förfall uteblev.

Den vid årsmötet 1960 avgående hamnmästaren Bror Andersson får av någon anledning i uppdrag att under 1959 göra en förfrågan hos Sjöfartsstyrelsen om vem som egentligen äger Nyhamns hamn. Svar erhålles att det otvetydigt är Nyhamns Byalag som är ägare. Således bör inga stridigheter om äganderätten kunna komma på tal varken nu eller i framtiden.

Vid 1964 års bystämma diskuteras en sammanslagning av byns 3 föreningar, Byalaget, Badortsföreningen och Fastighetsägarföreningen. En samordningskommitté med Nils Johansson och Filip Jönsson som representanter för Byalaget hade under föregående år arbetat med bl.a. förslag till gemensamma stadgar. På mötet blir sammanslagningen föremål för en livlig diskussion. Det hela utmynnar i varje fall i att en majoritet uttalar som sin åsikt att ett sådant samarbete på intet sätt kan gagna hamnens intressen. Det framskyntar också att man anser de övriga 2 föreningarna ha misskött sina uppgifter. Hamnstyrelsens förslag om att fortsätta förhandlingarna godtas därför inte och hela frågan faller. De övriga föreningarnas medlemmar var dock välkomna att en och en söka inträde i Byalaget, men någon kollektivanslutning kunde det ej bli tal om.

1964 års Nyhamnsspel arrangeras av Byalaget och för att organisera kappseglingarna tillsätts en seglingsnämnd bestående av Sven Blandford, Göran Runsten och Rolf Andersson.

Härmed är vi framme vid tidpunkten för bildandet av den båtklubb som senare genom pristävling ges namnet Röde Orm. Efter beslut på årsmötet 16 januari 1965 om bildandet av Nyhamns Byalags Båtklubb, som var arbetsnamnet, kallas till konstituerande sammanträde den 30 januari samma år. Till Byalagets representanter i klubbens styrelse väljs Nils Johansson och Rolf Andersson med Göran Runsten som suppleant. Som grund för den nya klubbens stadgar antas Sveriges Riksidrottsförbunds Normalstadgar, men med ändring av vissa paragrafer. Klubbens syfte skall vara att "befrämja båtsporten och verka för höjandet av medlemmarnas andliga och fysiska fostran samt främjande av god kamrat- och idrottsanda".

Vid 1967 års ordinarie årsmöte med Byalaget fattar man beslut om att tillämpa den hamntaxa som Kungl. Sjöfartsstyrelsen utgivit den 17 december 1965 för statens fiskehamnar. Det här året skall också sektorer anordnas på hamnfyren i enlighet med lotsinspektörens förslag och fyrkaraktären vara 3 bx var 9:de sekund.

Den gamla hamnboden får skatta åt förgängelsen 1968 och ersätts med en ny, varvid samtidigt några fiskebodas för uthyrning uppförs i anslutning till den nya boden. Materialet för nybyggnaden hämtades i viss utsträckning från gamla pensionat Tallbacken i Strandbaden som revs vid samma tidpunkt. Ende yrkesfiskaren i hamnen, Rolf Johansson, erhöll också under vissa villkor tillåtelse att uppföra en egen fiskebod och placera den på hamnområdet. Även hans bod kom att utgöras av material från Tallbacken där byggnaden på sin tid tjänstgjort som s.k. "pigebod".

Ett länge närt önskemål om toaletter vid hamnen förverkligas 1971. Valet stod mellan 2 alternativa placeringar men av kostnadsskäl valdes en toalett för "Ladies" och en för "Gentlemen" att uppföras i anslutning till fiskebodarna från 1968. Från Kommunen, som nu sedan 1970 är Höganäs, erhöll man ett bidrag på 7.000:- för byggnationen, men av dessa måste 3.600:- återbetalas i form av anslutningsavgifter.

I och med att Nyhamn under den här tiden har växt ut på ett sätt som ej kunde förutses 30-40 år tidigare har också behovet av fler båtplatser blivit allt större. Av den anledningen utnyttjas 1972 den sista möjligheten till utbyggnad som finns i hamnen. Det resulterar i att en ny kaj byggs i hamnens innersta del och på så sätt kan ytterligare ca 20 båtar beredas plats.

Från och med 1974 pryds hamnplanen upp inte enbart av den gamla kanonen och "hejan" från varvsepoken utan även av ett stort stockankare som Stig Pettersson haft vänligheten anskaffa till hamnen. 1974 är också ett av de många år som muddring åter måste utföras. Med hjälp av Väg och Vattens Gripen II muddras hela yttre hamnbassängen så att ett djup på min. 2,0 meter erhålles och allt till det facila priset av ca 9.000:-.

Den norra hamnarmen var under flera år på 70-talet och in på 80-talet i behov av en grundlig reparation. Detta dels på grund av sättningar och dels genom att stora delar av betonggjutningen i och under vattenlinjen sprängts loss så att armeringsjärn blottlagts. Efter anbudsinfordran antogs Åke Svenssons Byggnads AB i Mölle som entreprenör för arbetet, vilket skall utföras under hösten 1981. På grund av dåligt väder m m dröjer det dock en bit in på 1982 innan uppdraget av hamnstyrelsen anses som slutfört. Då har också en pågjutning uppe på kajen utförts över den gamla stenläggningen som sedan dess alltså ligger dold under betong från innersta trappan och ut till bryggnocken. Kostnaden för detta arbete blir avsevärd och slutsumman hamnar på 206.523:-. Av detta belopp har Byalaget endast en del i egna tillgångar, varför båtklubben Röde Orm tillskjuter 10.000:- och efter ansökan erhålls bidrag med 40.000:- från kommunen. Detta till trots resterar över 40.000:- som måste anskaffas på något sätt. Vid ett extra sammanträde med Byalaget den 29 oktober 1981 förklarar flera medlemmar sig villiga att räntefritt förskotta upp till 1.000:- av sina framtida båtagifter och i kombination med en generös gåva på 9.607:- från "damerna" klarar man den uppkomna ekonomiska situationen utan att banklån med åtföljande ränteutgifter behöver tillgripas.

På mångas begäran erhålls 1981 tillstånd att på egen bekostnad få sätta upp mindre fiskebodar i anslutning till östra kajen. En förutsättning är dock att bodarna skall tillfalla hamnen utan kostnad mot en hyresfri tid på 5 år. Under hösten 1981 och våren 1982 uppförs de 4 första bodarna och utgör idag enligt många ett pittoreskt inslag i hamnbilden.

Lagom till jubileumsåret tornar nya mörka moln upp sig på hamnens horisont i form av en allt mer tilltagande uppgrundning i först och främst hamninloppet, men även längs södra kajen. Mal och sand från sandbankarna utanför hamnen har under de svåra stormarna kommit på drift. Precis som snön om vintern lägger sig till ro bak snöstaket och bildar drivor så rullar malen och sanden med sjöarna vid hårt väder och lägger sig till ro bakom norra hamnarmen där de sedan byggs på vid varje västlig kuling eller storm. De tidigare nämnda sandbankarna var tidigare bevuxna med bl.a. grästång som band sanden, men idag har denna bottenvegetation försvunnit och fenomenet med den s.k. grusvandringen blivit ett faktum. Orsaken till förändringarna i bottenvegetationen skall inte spekuleras i här utan endast en förhoppning uttrycktes om att den nyligen påbörjade muddringen samt den från Lunds Tekniska Högskola inkallade expertisens lösningar skall kunna råda bot på problemet så att Nyhamns hamn kan fortleva och Byalaget gå mot ljusa år under sitt andra sekel.

Höststorm 1982 i november

ÄLDRE SVENSKA SYSTEM FÖR MÅTT OCH VIKT

Föråldrade eller mindre vanliga mått:

Handels- eller kommersläst = 1134 kannor = 29,7 hektoliter

Svår alt. tung läst = 18 skeppspund = 1480 kannors rymd =
38,7 hektoliter = 2448 kg

Medelmåttig läst = 18 tunnor spannmål = 1600 kg

Liten läst = 12 tunnor spannmål = 1100-1200 kg

Nyläst = 100 centner = 1000 skålpund = 4250 kg

Kabellängd = 100 famnar = 178,14 meter

Lod, medicinskt = 1/2 uns medicinalvikt = 14,84 gram

Sillkärra eller Flaka och Sillmätartunna (med vilka färsk sill
mättes, var ursprungligen 48 kannor men ökades till 63,
samt bestämdes slutligen till 80 kannor) = 2,09 hektoliter

Skäppa, i sydliga landskap vanligen 1/6 tunna

Ton eller Registerton (mått på fartygs dräktighet)
= 108,187 ft³ = 2,83 kubikmet.

Varor, flytande:

1 tunna = 48 kannor = 1,256 hl

1 ankare = 15 kannor = 39,3 liter

1 fat, helfat eller åm = 60 kannor = 157,0 liter

1 oxhufvud = 90 kannor = 235,6 liter

1 pipa = 180 kannor = 471,1 liter

1 foder = 360 kannor = 942,2 liter

Ostronträ = 16 kannor = 41,9 liter

Tredjung = ostronträ

Anm.: Oxhufvud, pipa och foder har aldrig varit i lag bestämda.

Vedmått:

1 famn håller i höjd 6 fot och bredd 8 fot, vedens längd är
antingen "sex kvarters famn" eller 3 fot, då famnens
kubikinnehåll är 144 kubikfot = 3,77 kubikmeter eller
"fem kvarters famn", 2 1/2 fot, då kubikinnehållet
blir 120 kubikfot = 3,14 kubikmeter.

Vid några järnvägar brukas så kallade

1 järnvägsfamn, innehållande 147 kubikfot = 385 kubikmeter

1 kas ved (i Falun) är sex fot bred och fyra fot hög samt
vedlängd 2 1/2 à 3 fot

1 stafrum betyder i allmänhet en uppstaplad vedhop, tätt
sammanlagd i kubisk form, 3 alnar i höjd, bredd
och längd.

Enligt 1739 års förordning, med däri till 1855 gjorda tillägg

Längdmått:

1 famn	=	3 alnar
1 aln	=	2 fot
1 fot	=	2 kvarter
1 kvarter	=	6 verktum
1 verktum	=	12 verklinjer

S.k. geometriska mått:

1 stång	=	10 fot
1 fot	=	10 decimaltum
1 dec.tum	=	10 decimallinjer
1 dec.linje	=	10 gran
1 gran	=	10 skrupel
1 mil	=	18.000 alnar = 36.000 fot

Verkmått:

1 kub.famn	=	27 kub.alnar
1 kub.aln	=	8 kub.fot
1 kub.fot	=	8 kub.kvarter
1 kub.kvarter	=	216 kub.verktum
1 kub.verktum	=	1728 kub.verklinjer

1 famn	=	1,78 meter
1 aln	=	59,4 centimeter
1 fot	=	29,7 "
1 kvarter	=	14,8 "
1 verktum	=	24,7 millimeter

1 stång	=	2,97 meter
1 fot	=	29,7 centimeter
1 decimaltum	=	2,97 "
1 decimallinje	=	2,97 millimeter
1 gran	=	0,297 "
1 skrupel	=	0,0297 "

Mått för våta varor:

1 tunna	=	4 fjerdingar
1 fjerding	=	2 åttingar
1 åtting	=	6 kannor
1 kanna	=	2 stop
1 stop	=	4 kvarter
1 kvarter	=	4 jumfrur

1 tunna	=	125,629 liter
1 fjerding	=	31,410 "
1 åtting	=	15,7 "
1 kanna	=	2,617 "
1 stop	=	1,3 "
1 kvarter	=	3,3 deciliter
1 jumfru	=	8,18 centiliter

Mått för torra varor:

1 tunna	=	2 spann
1 spann	=	2 halfspann
1 halfspann	=	2 fjerdingar
1 fjerding	=	4 kappor
1 kappe löst mål	=	1 3/4 kappor
" fast mål	=	1 31/32 "
" malt	=	2 55/64 "
" salt mm	=	1 55/64 "

Vikt:

viktualievigt:

1 skeppspund	=	20 lispund
1 lispund	=	20 skålpund
1 skålpund	=	32 lod
1 lod	=	4 quintin
1 quintin	=	69 1/8 ass

1 skeppspund	=	170 kilogram
1 lispund	=	8,5 "
1 skålpund	=	425,1 gram
1 lod	=	13,28 "
1 quintin	=	3,3 "
1 ass	=	0,048 "

Enligt 1855 års förordningLängdmått:

1 ref	= 10 stänger	1 ref	= 29,69 meter
1 stång	= 10 fot	1 stång	= 2,97 "
1 fot	= 10 tum	1 fot	= 29,69 centimeter
1 tum	= 10 linjer	1 tum	= 2,97 "
1 mil	= 36.000 fot	1 linie	= 0,297 millimeter

Vikt:

1 nyläst	= 100 centner	1 nyläst	= 4.250,760 kg
1 centner	= 100 skålpund	1 centner	= 42,508 "
1 skålpund	= 100 ort	1 skålpund	= 425,1 gram
1 ort	= 100 korn	1 ort	= 4,25 "
		1 korn	= 0,04 "

S.k. geometriska mått:

1 tunnland	= 32 kappland
	= 14.000 qv.alnar
	= 56.000 qv.fot
1 kappland	= 437 1/2 qv.aln
	= 1.750 qv.fot

1 tunnland	= 49,365 ar
1 kappland	= 1,543 "

(1 ar = 100 m²)

1 tunnland	= 4.936,50 m ²

d v s Ett tunnland är en area med kvadratsida 70,26 met.

1 hektar = 10.000 m² eller area med kvadratsida 100 meter.

Penningaräkning:

1 riksdaler (rdr)	= 48 skillingar = 576 runstycken
	1 skilling = 12 runstycken

1 riksdaler banko (bko) = 1 1/2 rdr riksgäld (rgs)

1 riksdaler silfver species = 2 2/3 rdr bko = 4 rdr rgs =
= 128 sk. bko = 192 sk.rgs.

Anm.: 1 rdr rgs = 1 rdr rmt.

Äldre penningaräkning:

1 plåt = 16 sk. =	
= 2 daler (d:r) silfvermynt = 6 d:r kopparmynt (k:m)	
1 daler silfvermynt = 3 daler kopparmynt	
1 daler silfvermynt = 8 skillingar	
1 daler k:m	= 2 sk. 8 rst.
1 daler	= 4 mark = 32 öre
1 öre s:m	= 3 rst.
1 styver eller vitten	= 3 rst
1 tunna guld	= 16.666 rdr 32 sk. = 100.000 d:r s:m

Stycketalräkning:

			användes vid räkn. av t.ex.:
1 val	= 20 kast	= 80 stycken	strömning
	1 kast	= 4 stycken	
1 skock		= 60 stycken	rotfrukter
1 timmer	= 4 decker	= 40 stycken	mårdskinn
	1 decker	= 10 stycken	
1 tjog		= 20 stycken	ägg
1 toft		= 12 stycken	bräder
1 man-del		= 15 stycken	
1 gross	= 12 dussin	= 144 stycken	knappar, kork,
	1 dussin	= 12 stycken	etc.
1 storhundra		= 120 stycken	
1 stig	= 12 tunnor		
1 storstig	= 18 tunnor		
1 bal	= 10 ris = 200 böcker	= 4800 ark	skrifpapper
		= 5000 ark	tryckpapper
	1 ris = 20 böcker	= 480 ark	skrifpapper
		= 500 ark	tryckpapper
	1 bok	= 24 ark	skrifpapper
		= 25 ark	tryckpapper

KAN SJÖTRANSPORTER
HAR STOR ERFARENHET
MED MODERNA FARTYGG

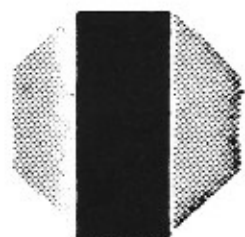
Vi kan hjälpa dig att tjäna skattefria pengar!

Redan nu kan du tjäna skattefri ränta på dina sparpengar hos oss! Och från den 1 april får du hela 14,75 % skattefri ränta året ut i Allemanssparandet!

Du får spara högst 600 kronor i månaden. Du kan fritt fördela pengarna på Allemans Spar och AllemansFond — där får du skattefri avkastning och värdeökning — plus en skattefri bonusränta på 5 % i år!

Sparbanken
VÄSTRA SKÅNE

**SVERIGES
BYGGMÄSTAREFÖRBUND**

Byggnads AB
Anders Wellberg

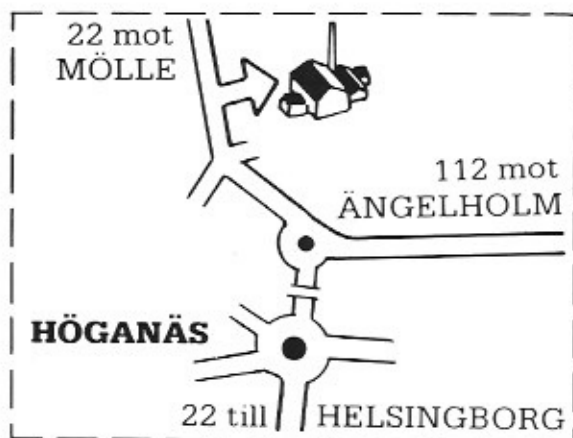
260 41 Nyhamnsläge

Tel. 042-444 55

BYGG - MÅLNING
KRANUTHYRNING

VÄLKOMMEN TILL HÖGANÄS·KERAMIK

Se våra nyheter och passa på och fynda

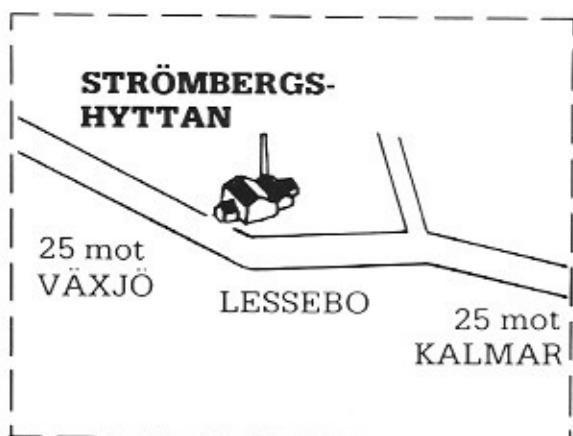
HÖGANÄS

Vardagar 9-18

Lördagar 9-16

Söndagar 11-17

Tel 042 - 311 00

STRÖMBERGSHYTTAN

Vardagar 8-18

Lördagar 8-16

Söndagar 11-17

Tel 0478 - 117 21

det självklara
TURIST

utflyktsmålet
BODEN

Salong Tallbacken

Carina

Karin

NU HAR VI KOMMIT HEM!

Med oss i bagaget har vi de senaste frisyerna från London.

Välkomna
Carina o Karin
Tel. 448 47

NYHAMNS GRILLEN

ÖPPET: 7.30—22.00

GRILLEN: 11.00—22.00

SONDAG: 9.00—22.00

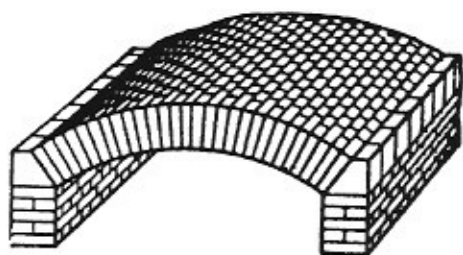
Vi serverar ca 15 olika grillrätter och strävar efter att hålla en god service.

KONFEKTYRER — TOBAK — TIDNINGAR — LOTTER
OCH BOSSE BAGARES BRÖD.

TEL. 447 58

AKTIEBOLAGET UGNSBYGGE

KONTOR & LAGER: TEL. växel 042/424 60 - Box 79 - 263 01 HÖGANÄS
TELEX 72 602 Berg S

UTFÖR

Inmurning av
industriugnar,
ångpannor
och sodahusaggregat

BOX 35 · 260 41 NYHAMNSLÄGE

Allt i snickeri och Byggvaror

kullabygdens
trä+snickerier

260 41 Nyhamnsläge, tel. 042-444 61

Knut Karlsson   Ingmar Svensson

Vi bryr oss om.

HB BENSIN & BILSERVICE
Sture Svensson & Co
Nyhamnsläge

Telefon 042-440 77

Auto REPARATIONER

Lars-Göran Larsson

Krapperväsvägen 155

Box 38 260 41 Nyhamnsläge

Reparerar det mesta till det bästa

Reservdelar, tillbehör,
oljor o. gummi

Tel. 042-443 00

Nyhamns RÖR AB

Alla slags REPARATIONER och NYINSTALLATIONER
inom branchen utföres

Krapperväsväg. 45
Box 46, 260 41 Nyhamnsläge
Tel. 042-440 58
Postgiro 39 16 49-1
Bankgiro 982-0515

VI SÄLJER ERT HUS

Kontakta

Vera Nilermark tel. 042/443 50

Auktoriserad fastighetsmäklare.

Auto REPARATIONER

Lars-Göran Larsson

Krapperväsvägen 155

Box 38 260 41 Nyhamnsläge

Reparerar det mesta till det bästa

Reservdelar, tillbehör,
oljor o. gummi

Tel. 042-443 00

Nyhamns RÖR AB

Alla slags REPARATIONER och NYINSTALLATIONER
inom branchen utföres

Krapperväsväg. 45
Box 46, 260 41 Nyhamnsläge
Tel. 042-440 58
Postgiro 39 16 49-1
Bankgiro 982-0515

VI SÄLJER ERT HUS

Kontakta

Vera Nilermark tel. 042/443 50

Auktoriserad fastighetsmäklare.

Gert Karlssons Plåtslageri

Fjälastorp Nyhamnsläge Tel. 042-467 37

All slags byggnadsplåtslagerier,
takreparationer m.m.

MAT
öppet

Alla dagar mellan 9—20

Kullagatan 212 263 00 HÖGANÄS
Tel. 421 13

SALONG
ULLA

NYHAMNSLÄGE 042-446 61

Båten köper du hos

VI SÄLJER, BYTER OCH FÖRMEDLAR

Vårt nybåtsprogram:

NIMBUS SUNWIND WINGA MARIEHOLM

ab waldman bil & båt

helsingborgsv. 50 ängelholm tel 0431-17120 vx

AUKT. SAAB
ATERFÖRSÄLJARE

B

LASSE BJÖRCK · PLÅTSLAGERI

Postadress

Tennisvägen 1 A, 260 41 NYHAMNSLÄGE

Telefon

042-443 94, 452 26

**SOMMARUTSTÄLLNING
I JULI**

KERAMIK • GLAS • TRÄ • METALL
STIG CARLSSON

RORSMANSVÄGEN 22 · NYHAMNSLÄGE · TEL. 443 22, 448 85

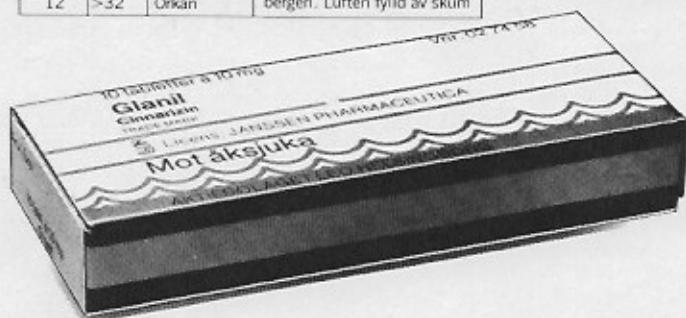

Även en gammal sjöbjörn kan behöva gardera sig...

VINDENS STYRKA

Vindhastighet	Namn	Vindens verkningar
Beaufort	m/s	I sjörapport
0	0	Stiltje
1	1	Nästan stiltje
2	2-3	Lätt bris
3	4-5	God bris
4	6-7	Frisk bris
5	8-10	Styv bris
6	11-13	Hård bris
7	14-17	Styv kuling
8	18-20	Hård kuling
9	21-24	Halv storm
10	25-28	Storm
11	29-32	Svår storm
12	>32	Orkan

trade mark
**Glanil - på apotek
 receptfritt
 medel
 mot sjösjuka!**

JANSSEN LEO PHARMA AB

tfn 042-12 77 35

Box 940, 251 09 HELSINGBORG